

Södertörns högskola | Institutionen för lärarutbildning
C-uppsats 15 hp | Religionsvetenskap | Vårterminen 2008

Lärofilms-islam

en jämförande studie av två pedagogiska
program från 1989 och 2007

Av: Terese Johansson
Handledare: Anna Maria Thunman

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
2. Syfte och frågeställning.....	4
3. Material och avgränsning.....	5
4. Metod och teoretiskt perspektiv.....	6
4.1 Näranalys.....	6
4.1.1 Genre, format och 'usp'.....	6
4.1.2 Tolkningar av bilder, tal och framträdanden.....	6
4.2 Komparativ analys.....	8
4.2.1 Sammanhanget, språket och innehållet.....	8
4.2.2 Den sociala tonen, stilen och samband.....	8
4.3 Postkoloniala teorier.....	8
4.3.1 Orientalism.....	9
4.3.2 Orientalism i Sverige.....	10
5. Bakgrund och forskningsläge.....	11
5.1 Religionskunskap i skolan - läroplan o kursplan.....	11
5.1.1 Lgy 70.....	11
5.1.2 Lpf 94.....	11
5.1.3 Kursplan för Religion A- Lgy 70.....	12
5.1.4 Kursplan för Religion A- Lpf 94.....	12
5.2 Islam i läroböcker.....	12
6. Undersökning, analys och tolkning.....	14
6.1 Näranalys av programmen.....	14
6.1.1 Fakta kring programmen.....	14
6.1.2 En kortfattat programbeskrivning.....	14
6.1.3 Bilder, tal & framträdanden: Olika tro i Sverige- Islam- ett sätt att leva	15
6.1.4 Bilder, tal & framträdanden: Muslim i Europa- Muslim i Sverige.....	26
6.1.5 Tolkning och programmens 'usp'.....	37
6.1.6 Egna kommentarer.....	37
6.2 Komparativ analys.....	37
6.2.1 Sammanhang.....	37
6.2.2 Språket och Stilen.....	37
6.2.3 Innehållet.....	38
6.2.4 Det Sociala.....	38

6.2.5 Samband.....	39
7. Pedagogisk diskussion i skenet av postkoloniala teorier.....	40
8. Avslutande diskussion.....	42
9. Sammanfattning.....	44

Källförteckning

Bilagor

Bil.1 Näranalys – Anders Carlsson och Thomas Koppfeldt

Bil.2 Näranalys bearbetad

Bil.3 Komparativ analysmodell - Lennart Hellspång

Bil.4 Komparativ analys- bearbetad

1. Inledning

Under min tid på lärarprogrammet har jag lagt märke till att det eleverna har svårast för inom ämnet religion är att visa förståelse för islam. Stereotypa bilder och fördomar tycks ligga närmare till hands än nyfikenhet och identifikation. Jag har ofta funderat över hur jag som lärare ska få elever som är reserverade inför islam att våga komma ifrån den stereotypa bilden. Likaså har tankarna dröjt sig kvar vid hur det kan komma sig att det är just islam som möter mest främlingsfientlighet. Om det senare finns forskning att tillgå från postkoloniala studier så som Edward W. Saids *Orientalism*¹. Likaså finns studier om hur islam presenteras i skolböcker. Faktum är att många av dessa visar samma sak, hur medier av olika slag förmedlar bilden av den andre. Där kommer även jag att ta mitt avstamp.

Då jag sedan tidigare har en mediepedagogisk utbildning och jobbat som medielärare på gymnasium har ett intresse för just ämneskombinationen religion och media vuxit fram. Vilket i sin tur har legat till grund för den här C-uppsatsen.

En mediepedagog lyfter fram medier som pedagogisk material och metod men har även en kritisk granskande roll. Oavsett vilket ämne en lärare undervisar i så ställs denna inför både val av material och metod. Som mediepedagog vill jag kunna använda olika medier i klassrummet både som metod men även som material så som tidningsartiklar, tv-produktioner, filmer och webbsidor. Vilket kräver en granskande roll. Vilket material går egentligen att använda? Det vill säga, vilken bild förmedlar det material jag använder och är det något jag kan och vill använda mig av i klassrummet? Dessa frågor måste naturligtvis vara aktuella under hela yrkeslivet men här har jag förmånen att göra en mer ingående analys. Det material jag ska undersöka kommer från Utbildningsradion och består av två program om islam. Anledningen till att jag tittar på just Utbildningsradions pedagogiska produktioner är för att de vänder sig till lärare. Dessa går att beställa från deras webbsida och många finns även redan inköpta av kommunernas mediecentraler och skolor.

2. Syfte och frågeställning

Avsikten med detta arbete är att studera två pedagogiska program för att se hur dessa beskriver islam i Sverige. Det ena programmet producerades 1989 och det andra 2007. Genom en kvalitativ jämförande analys kommer jag att besvara och diskutera följande frågor:

Hur framställs islam i de två programmen? Vad har ansetts viktigt respektive mindre viktigt att ta med? Det vill säga vilka områden har fokus legat på? Vilka områden har ägnats mest respektive minst tid till?

Skiljer sig bilden av islam mellan de två produktionerna? Hur har den förändrats på 19 år?

Går det att hitta stereotyper? Finns det ett ”vi och dem” perspektiv?

Är dessa pedagogiska program bra material att använda i klassrummet när det kommer till att öka elevers förståelse för religionen islam?

Kan filmernas programinnehåll kopplas ihop med läroplanernas samt kursplanernas innehåll?

---

¹ Said, 2000

3. Material och avgränsning

Då jag vill göra en kvalitativ analys så har jag avgränsat mig till två av Utbildningsradions program. Det ena programmet, *Olika tro i Sverige - islam - ett sätt att leva* producerades 1989 och är ett av sju i en programserie om tro i Sverige.

Det andra programmet *Muslim i Europa: Muslim i Sverige*, producerades 2007 och är ett av 12 i en programserie om att vara muslim i Europa. Båda dessa program finns att beställa genom utbildningsradion eller Mediecentraler och det är anledningen till valet av just de här två programmen. Tillsammans med Sveriges Television och Sveriges Radio utgör Utbildningsradion svensk public service. UR:s verksamhet finansieras av tv-avgift från landets alla tv-innehavare. Utbildningsradions uppdrag är att producera och sända utbildningsprogram inom samtliga utbildningsområden. Dessa är förskola, ungdomsskola, vuxenutbildning och högskola inklusive lärarfortbildning. Programutbudet är indelade i ämnen som svarar mot undervisningens behov.²

De två programmen som ska analyseras här ligger under ämnet religion i mediecentralernas katalog och båda programmen porträtterar två troende inom islam.

Jag har använt mig av två analysmodeller i denna uppsats. Den första är en näranalys av Tv-programsinnehåll som är utvecklad av Anders Carlsson, skolledare och journalist samt Thomas Koppfeldt, adj. professor i mediepedagogik. Denna går att hitta i *Bild och retorik i media*.³ Den andra är en komparativ analys som presenteras i boken *Metoder för brukstextanalyser*⁴ av Lennart Hellspong, lärare och forskare i svenska och retorik.

Båda analysmodellerna har jag valt att modifiera för att det ska stämma bättre överens med den medieform jag ska analysera. Carlssons och Koppfeldts analys är i huvudsak utformad för Tv-program i studio och med programledare. Programmen som jag ska analysera utspelar sig utanför studion där de medverkande berättar själva om sitt liv utan synlig programledare, därav mina ändringar. Jag håller dock fast vid det mesta då även 'dokumentära' berättelser är producerade. Det vill säga att någon har valt vad som ska vara med i programmet. Den komparativa analysen är utformad i första hand för det skrivna ordet men jag anser att detta går att översätta till den rörliga bilden likaväl. För att det ska vara lättare att följa mina analyser så finns både originalen och de bearbetade analysmodellerna som bilagor. Utöver dessa analysmodeller har Edward Saids *Orientalism*,⁵ Kjell Härenstams *Skolboks-Islam*,⁶ och John McLeods *Beginning Postcolonialism*⁷ legat som grund. Likaså har både läroplanen från 1970 och 1994 samt kursplanen för Religion A varit viktiga.

---

² Utbildningsradions Public-service redovisning, 2007

³ Carlsson, Koppfeldt, 2001

⁴ Hellspong, 2001

⁵ Said, 2000

⁶ Härenstam, 1993

⁷ McLeod, 2000

4. Metod och teoretiskt perspektiv

Först kommer en näranalys ske av de båda programmens innehåll, följt av en komparativ analys. Avslutningsvis kommer en pedagogisk diskussion ske i ljuset av postkoloniala teorier, då framför allt utifrån Edward W. Saids begrepp Orientalism.

4.1 Näranalys

Carlsson och Koppfeldt inleder boken *Bild och retorik i media*⁸ med att belysa vikten av att ha en praktisk metodik i skolan för att kunna behandla innehållet i medier. Detta eftersom vi möts dagligen av olika medier så som tv, radio och Internet. *Bild och retorik i media* erbjuder bland annat en modell för att kunna tolka och analysera tv-program och det är den som kommer användas här. Originalen finns som bilaga 1 och den bearbetade versionen som bilaga 2. Den bearbetade versionen fokuserar framför allt på tolkningar av bilder, tal och framträdanden. Det som har fallit bort från originalet i näranalysen är frågor kring programledaren, reklam och studiapublikens medverkan då dessa inte existerar i de två programmen som analyseras här. Två centrala begrepp hos Carlsson och Koppfeldt är just tolka och analysera. Att tolka innebär att man organiserar, 'sätter ihop' och 'gör' något meningsfullt av de lösa delarna. Att analysera betyder att dela itu, ta isär och att skärskåda.⁹

4.1.1 Genre, format och 'usp'

Tv-program kan delas in i kategorier eller genrer så som sport, nyheter, fakta, debatt eller drama. Det kan vara svårt ibland att dra gränser mellan de olika genrerna då det ständigt blandas och skapas nya. Men varje genre har sina speciella koder och regler för hur man berättar något med bilder och ljud. Ett format är en konkret programidé eller en mall för hur ett program ska se ut. Ett format har ofta en så kallad 'usp'. Det är en förkortning på Unique-selling-point. En usp är något unikt, en upplevelse som det aktuella formatet är ensam om att kunna erbjuda tv-publiken. För att kunna formulera en egen usp av programmet som analyseras bör man svara på följande frågor: Vad får publiken uppleva? Hur tilltalas och stimuleras den? Vilka inslag i bild, tal, musik och framträdanden kan tas som exempel på detta? Vilka behov hos publiken kan tillgodoses?¹⁰

4.1.2 Tolkningar av bilder, tal och framträdanden

Genom val av bilder kan man framställa samma sak på olika sätt. När filmen kom i slutet på 1800-talet filmades allt i en översiktsbild som sedan utvecklades till att blandas med helbilden. Så småningom kom även halvbilden, närbilden och extrem närbild.¹¹ Översiktsbilden används ofta för att etablera tittaren i var det utspelar sig t.ex. en bild på en fotbollsplan. En helbild går närmare och visar en av fotbollsspelarna som springer. Halvbilden visar fotbollsspelaren från midjan och uppåt. För att visa fotbollsspelarens känslor går kameran ännu tätare och visar bara dennes ansikte. Detta kallas för närbild. En extrem närbild visar i sin tur endast leendet i ansiktet när fotbollsspelaren gör mål. Genom en tätare bild av objektet så blir tv-tittaren mer delaktig och får en känsla av att stå den medverkande närmare. Just därför används speciellt halvbild och närbild vid intervjuer.

---

⁸ Carlsson, Koppfeldt, 2001

⁹ Ibid. 5

¹⁰ Carlsson, Koppfeldt, 2001:125

¹¹ Ibid.122

Likaså kan platsen att placera kameran förmedla olika känslor för objektet. En kamera ovanför objektet kan få denna att bli förminskad och liten medan en kamera nedan ifrån kan få objektet att se stort och maktfullt ut. De tre vanligaste perspektiven är: Fågelperspektiv, normalperspektiv och grodperspektiv.

Vid fågelperspektiv är kameran belägen ovanför personen som blir intervjuad eller objektet så att det känns som att det är någon som tittar ner på personen. Används t.ex. för att göra personen/objektet mindre, svagare.

Normalperspektivet är det vanligaste vid intervjuer. Kameran är då placerad på samma nivå som personen som blir intervjuad. Det ger en bild av jämställdhet mellan den som intervjuar, tv-tittaren och personen som blir intervjuad.

Vid grodperspektiv placeras kameran lite nedanför personen som blir intervjuad. Detta används för att göra så att personen i bilden känns uppblåst och arrogant.

Olika kameravinklar är ett annat sätt att skapa närhet eller distans till objektet.

Vid objektiv bildvinkel är kameran placerad framför objektet/ den medverkande som filmas. Publiken görs till åskådare. Kameran uppfattas som objektiv, det vill säga att den bara registrerar händelseförloppet. När man i stället använder sig av subjektiv bildvinkel placeras kameran på samma ställe som den medverkande står och i dess blickriktning för att visa vad denna ser. Den medverkande upplever sig då medverka i händelsen. En halvsubjektiv bildvinkel används ofta under intervjuer där man ser axeln på den som intervjuar i förgrunden och personen som blir intervjuad i bakgrunden. På detta sätt känner tittaren att den är med på plats med den som intervjuar.¹²

Förutom bildstorlekar, kameravinklar och perspektiv har även kamerans rörelse betydelse för hur publiken uppfattar det den ser. En fast kamera är fixerad vilket betyder att det endast är motivet som är i rörelse. Panorera innebär att man svänger kameran i sidled eller horisontellt. Titla betyder att man flyttar kameran i höjddled. I kameraåkning för kameran genom rummet. Och zoomning är en glidning mellan två bildutsnitt, tex. halvbild och närbild.¹³

I en näranalys är det viktigt att först beskriva det man ser för att sedan göra en tolkning av det. När man tolkar en bild börjar detta ofta på en denotativ nivå, det vill säga det är det första man ser och som de flesta kan hålla med om. Vi kan ta som exempel en rund cirkel med ett T på. Därefter lägger man in tolkningar på konnotativ nivå. Detta är de associationer vi får av bilden, med andra ord det som bilden får oss att tänka på. En konnotation kan vara en kollektiv eller kulturell association. I detta fall så skulle de flesta i storstäderna koppla cirkel med bokstaven T som en symbol för tunnelbanan medan barn från byar eller turister från andra länder kanske skulle se något annat.¹⁴

Genom att varje klipp och sammansättningen av dessa är planerade är det viktigt att bryta ner varje bild och sedan även talet och framträdandet av de medverkande för att förstå varför man känner som man gör.

---

¹² Hansson, Karlsson, Nordström, 1999:47

¹³ Carlsson, Koppfeldt, 2001:123

¹⁴ Ibid.24

4.2 Komparativ analys

Lennart Hellspongs komparativa analys har hämtats från boken *Metoder för brukstextanalys*.¹⁵ Där beskrivs brukstexter som berättelser, beskrivningar och förklaringar som kan fungera praktiskt i vårt dagliga liv. Så som t.ex. skolböcker. Han menar på att genom att analysera dessa kan vi förstå bättre vad vi läser. Likaså kritisk granska vad som står både på och mellan raderna.¹⁶ En komparativ analys är en jämförande analys mellan två eller flera texter. Detta för att kunna se skillnader och likheter samt påverkan mellan dem. Programmen som här ska analyseras kommer att jämföras med hänsyn till: sammanhang, språket, innehållet, den sociala tonen, stilen och samband.¹⁷ Även här har originalet bearbetats. Huvudsakligen så är det frågor kring det skriftliga språket som har anpassats till bildspråket. Både originalet och den bearbetade versionen finns som bilaga 3 respektive 4.

4.2.1 Sammanhanget, språket och innehållet

När man tittar på i vilket sammanhang programmen är producerade i bör man få svar på följande frågor: Hur liknar och skiljer sig programmens yttre förutsättningar? Vilka verksamheter hör de till? Vilka målgrupper riktar de sig till? Vilka kulturbakgrunder förutsätter de?

Även när det gäller språket så försöker man titta på hur programmen liknar och skiljer sig åt. I detta fall så kan man tala om bildspråket, vilket näranalysen kommer att bidra till.

Innehållsmässigt tittar man på hur programmen liknar och skiljer sig åt när det gäller vilka teman de tar upp. Vilka huvudämnen och vilka delämnena? Vilka perspektiv finns? Om de ser på sina ämnen subjektivt eller objektivt. Vilken roll spelar underförstådda inslag i dem - står det viktiga på eller mellan 'raderna'?¹⁸

4.2.2 Den sociala tonen, stilen och samband

Analys av den sociala tonen innefattar frågor så som: Hur liknar och skiljer sig programmen socialt? Vilket *jag* tonar fram som den som talar i programmet och vilket *du* som den tilltalade? Vilka attityder och värderingar visar de?

När man tittar på stilen så tittar man på om programmen är konkret eller abstrakt. Formell eller informell. Slutligen tittar man på sambanden mellan programmen och ställer sig frågan om de jämförande programmen haft något inflytande på varandra, direkt, eller via sina litterära traditioner?¹⁹

4.3 Postkoloniala teorier

I *Beginning Postcolonialism*²⁰ diskuteras hur begreppet ska stivas för att ge rättvisa till vad det faktiskt är. Post-colonialism eller Postcolonialism. I detta arbete kommer Mc Leods stavning och definition att användas. Där han poängterar att genom att skriva ihop postcolonialism som ett ord så visar man på att det handlar om både historia och nutid.²¹ Med andra ord Postcolonialism är inte desamma som tiden efter koloniseringen. Kortfattat kan man säga att postcolonialism handlar om att läsa texter producerade av skribenter från länder med en historia av kolonialism. Eller texter från de som har migrerat från länder med en historia av kolonialism. Detta i ljuset av teorier av den koloniala diskursen. Det centrala är just läsandet. Hur vi läser är lika viktigt som vad vi läser.²²

---

¹⁵ Hellspong, 2001

¹⁶ Ibid. 13-14

¹⁷ Ibid. 78

¹⁸ Hellspong, 2001: 79-80

¹⁹ Ibid. 80-81

²⁰ McLeod, 2000

²¹ Ibid 5

²² Ibid 33

4.3.1 Orientalism

Edward W. Saids bok *Orientalism*²³ utkom första gången 1978 och har sedan dess varit underlag för diskussioner inom postkolonialism. Även denna uppsats kommer att utgå från Saids teorier kring synen på det 'andra'. Orientalism är en studie i hur representanter från de franska och Brittiska kolonierna beskrev Nord Afrika och Mellanöstern i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet.²⁴

Inom orientalism pratar Said om Orient och Occident (väst). Occident är det överlägsna medan Orient är det 'andra'. Said menar på att Orientalism är först och främst en produkt som Väst har skapat. Det som beskrevs om Mellanöstern och Nord Afrika var egentligen inte ett resultat av observationer utan en fantasi om hur orienten borde vara för att Väst skulle kunna legitimerar dess politiska dominans.²⁵

Att känna till Orienten som helhet är följaktligen att känna till den därför att man, om man är västerlänning, har anförtrotts att ta hand om den.²⁶

Enligt Said har stereotypa bilder skapats och några av dessa är bland annat att orienten är tidlös, primitivt och bakåtsträvande medan väst vetenskapligt utvecklat. En Orient är udda, konstig och bisarr. Orientaler presenterades även som stereotypa raser. Det vill säga att alla araber är våldsamma, alla indier lata osv. Typiska svagheter så som feighet, lathet, våldsamhet och lust tillskrevs orientalerna. Genom att visa svagheter hos orientalerna kunde väst rättfärdiga kolonialiseringen, då de genom denna skulle rädda dessa människors från dem själv.

Det är dock viktigt att inte glömma bort den kritik som finns mot Saids teori. Saids studier sträcker sig över en väldigt lång tid. Har verkligen allt han studerat visat denna bild? Han har även fått kritik för att inte har tagit upp det motstånd som fanns hos många kolonialisera. På vilket sätt gav de respons på den bild som väst applicerade på dem? Likaså ignorerar Said det motstånd som fanns i väst. De som försökte visa andra bilder.²⁷

Även om all denna kritik är riktig så undergräver den inte Edward W. Saids poäng. Det vill säga att vi måste lyfta fram ur vems perspektiv något beskrivs? Hur tillskrivs den andre sina egenskaper? Vem är egentligen den andre? Som Edward Said påpekar är det viktigt att inte tillåta orientalismen som tankemönster vara accepterat:

Lika tydligt är det enligt min mening att de förhållanden som gjort orientalismen till ett ständigt inflytelserikt tankemönster kommer kvarstå, ett ganska deprimerande faktum. Ändå har jag personligen en del rationella grundande förväntningar om att orientalismen inte alltid måste vara accepterad på de intellektuella, ideologiska och politiska planen som den har varit.²⁸

---

²³ Said, 2000

²⁴ McLeod, 2000:39

²⁵ McLeod, 2000:41

²⁶ Said: 387

²⁷ McLeod, 2000:47-49

²⁸ Said: 478

4.3.2 Orientalism i Sverige

Utbildningsradions program *Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva* och *Muslim i Europa- Muslim i Sverige* har både producerats i Sverige, sänds via tv och visas på svenska skolor. Med andra ord blir programmets bild av islam delaktig i mediernas framställning av religionen. Boken *Orientalism på svenska*²⁹ menar på Saids begrepp går att applicera även i Sverige. En av frågeställningarna i denna uppsats är om det finns stereotypa bilder och ett 'vi och dom' perspektiv i programmen. Och om dessa finns är då programmen bra att visa när det kommer till att öka elevernas förståelse för islam?

Moa Matthis skriver i inledningen till *Orientalism på svenska*:

Inte heller Sverige finns bara till, utan nationen, dess historia, nutid och folk skapas varje dag på nytt i de berättelser och bilder som cirkulerar i offentligheten, i media, litteratur, offentliga utredningar och vardagens möten.³⁰

Hon tar vidare upp hur den återkommande bilden i medierna av invandraren som lågutbildad, förtryckt och kriminell bygger upp bilden av svensken som välutbildad, frigjord och laglydig. Ylva Brune utvecklar samma tanke i texten *Nyheter om Drömlandet - Dess invånare och invandrare* ur samma bok. Hon menar att samtidigt som invandrare anses som problem så framstår svenskar och Sverige som ett föredöme att sträva efter. Nyheternas stereotypisering sker i upprepadet av rollfördelning där svenskt är lika med modernt och jämställt medan muslimskt innebär traditionellt och patriarkalt.

'Den andre' mannen gestaltas som styrd av irrationella sedvänjor och förvirrade känslor. 'Den Andra' kvinnan är förtryckt och okunnig, men kan befrias av 'oss'.³¹

Ylva Brune tar upp forskning som gjorts av etnologen Oscar Pripp som visar på att nyhetsbevakningen har konsekvenser för dem som utsätts för den. Mediebilder tillskriver invandrare egenskaper som de tvingas förhålla sig till i mötet med andra människor.³² Stereotypiseringens funktion är att rättfärdiga den egna makten och det tolkningsföreträde som besitts.

Anna Levin är doktorand i journalistik vid Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet. Hennes forskning handlar om området invandrare och medier. Hon skriver om islam i medier i boken *Religion och medier*.³³ Även hon använder sig av en postkolonial förklaringsmodell för att visa på hur medierna är en del av samhället och dess kunskapsproduktion. Hon påpekar att medier inte är objektiva. Hon presenterar en studie som gjorts av 500 nyhetsartiklar i Aftonbladet och Dagens nyheter. Hon fann att även om artiklarna hade ett välvilligt innehåll ämnesmässigt så återkom stereotypiseringar. De problematiska dragen är bland annat att muslimer beskrivs som obildade och känslostyrda. Starkt troende muslimer är farliga. Muslimska länder buntas ihop som en enhet. Världen delas upp i öst och väst där Sverige beskrivs som demokratiskt och tolerant.³⁴

---

²⁹ Matthis, 2005

³⁰ Ibid. 10

³¹ Matthis, 2005:94

³² Ibid. 98

³³ Larsson, Lövheim, Lindeman, 2006

³⁴ Ibid. 166-168

5. Bakgrund och forskningsläge

5.1 Religionskunskap i skolan - läroplan o kursplan

Under den tid som de två programmen producerades så stod två olika läroplaner som grund för lärarens arbete i gymnasiet. Den första, Lgy 70 sträckte sig fram till dess att Lpf 94 kom och denna gäller än idag. Här kommer centrala delar tas upp i de båda för att senare studera hur filmernas programinnehåll kan kopplas ihop med läroplanernas innehåll. Likaså kommer kursplanen för religionskunskap att presenteras.

5.1.1 Lgy 70

Läroplanens mål och riktlinjer tar upp att det är den enskilda eleven som ska stå i centrum för skolans verksamhet. Skolan har som uppgift att främja elevernas personliga mognande till att bli självständiga och harmoniska människor. Elev ska även övas på att leva och verka i gemenskap med andra. Skolan ska stimulera elevens intresse för att aktivt medverka i samhällsarbetet.

Gymnasieskolan har till uppgift att hjälpa och stimulera varje elev att på bästa sätt ta tillvara och utveckla sina inneboende förutsättningar både som enskild individ och som medborgare i ett demokratiskt samhälle.³⁵

Gymnasieskolans undervisning ska utveckla elevens självständiga och kritiska betraktelsesätt. Skolan ska även verka för jämställdhet mellan män och kvinnor, detta genom att stimulera eleverna att debattera och ifrågasätta rådande förhållanden.

Skolan skall skapa förståelse för de grupper som har särskilda problem i det moderna samhället. Dessa principer skal också präglade synen på andra nationer och folkgrupper.³⁶

5.1.2 Lpf 94

Läroplanen börjar med de grundläggande värden som skolan har som uppgift att förmedla hos eleverna. Vilket vilar på demokratins grund och är: Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, solidaritet med svaga samt jämställdhet mellan mannen och kvinnan. Detta följer med ett tillägg om kristen och västerländsk etik:

I överensstämmelse med den etik som förvaltas av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättkänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande.³⁷

Skolan ska likaså öka förståelse hos elever för andra människor och förmågan till inlevelse. Detta ska göras genom att öka tryggheten i den egna identiteten och det egna kulturarvet. Men skolan ska också vara öppen för olika uppfattningar. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Där värderingar lyfts fram ska det alltid framgå vem som står för dem. Skolans huvuduppgifter är att förmedla kunskaper och skapa förutsättningar för att eleven ska kunna ta till sig och utveckla kunskaper. Kunskap är fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Eleverna ska även tränas på att kritiskt granska fakta.³⁸

---

³⁵ Läroplan för gymnasieskolan, 1983:19

³⁶ Ibid. 24

³⁷ Bergqvist, 2006:42

³⁸ Ibid. 42-45

Lärarens uppgift är att utgå från den enskilda elevens behov och stärka varje elevs självförtroende. Skapa en balans i undervisningen mellan teoretiska och praktiska kunskaper. Redogöra för vilka värderingar och perspektiv som kunskaperna vilar på.

De mål i normer och värden som skolan ska sträva mot att varje elev ska utveckla är: sin förmåga att göra medvetna etiska val. Respektera andra människors egenvärde och integritet. Inte acceptera att människor utsätts för förtryck. Förstå andra människors situation och att de utvecklar viljan att handla för deras bästa. Förstår och respekterar andra folk och kulturer.³⁹

5.1.3 Kursplan för Religion A- Lgy 70

Religionskunskap är ett obligatoriskt ämne på Ekonomisk linje, Humanistisk linje, Naturvetenskaplig linje, Samhällsvetenskaplig linje, Social linje samt Teknisk linje. De mål som eleven ska uppnå är att skaffa sig kunskap om olika åskådningars innehåll, orientera sig i moraliska och religiösa problem. Likaså öka sin kunskap om kristendom och viktiga icke-kristna religioner samt bevara tolerans mot andras uppfattning och öva förmågan till självständigt ställningstagande i livsåskådningsfrågor.⁴⁰

5.1.4 Kursplan för Religion A – Lpf 94

I och med Lpf-94 blir ämnet religion ett kärnämne på gymnasiet och därmed obligatoriskt för alla program. De mål som finns för kursen Religion A på gymnasiet är bland annat att eleven ska kunna beskriva och förstå hur religion och livsåskådning avspeglas i människors sätt att tänka och handla. Likaså känna till kristendomens och några andra världsreligioners grundläggande uttrycksformer, tro och idéer. Kunna samtala om problemsituationer i vardagen utifrån etisk och moralisk utgångspunkt även kunna reflektera över andra människors olika sätt att tänka om liv, tro och etik. Eleven ska förstå vad deras egna värderingar betyder för självuppfattningen och för hur man uppfattar människor i sin omgivning.⁴¹

5.2 Islam i läroböcker

Utbildningsradions program om islam är bland annat producerade i syfte att användas som läromedel i klassrummet. Då lite forskning gjorts om dokumentärer som läromedel så har istället Kjell Härenstams forskning om islam i läroböcker legat som grund. I *Skolboks-Islam*⁴² redogör Härenstam sin studie av hur islam presenteras i vissa utvalda skolböcker under åren 1945-1989. Där fann han att böcker före 1962 beskrev väldigt lite om islam då religionsundervisningen framför allt var kristendomskunskap. Den bild som kom fram var en aggressiv och generaliserande där muslimer beskrevs som bland annat fanatiska. Böcker som kom ut mellan 1962-1969 beskriver en exotisk muslim. 1962 års läroplan kräver objektivitet vilket gjorde att den värderande terminologin ersattes nu med 'objektivitet'. Den komprimerade texten gjorde dock att islam fortfarande beskrevs kollektivt. Det kom att handla om korta beskrivningar vad som skiljer 'dom' från 'oss'.

Läroplanen från 1969 betonar jämställdhet mellan könen vilket gör att den muslimska kvinnans förtryckta ställning lyfts fram i böckerna. Även här är bilden den kollektiva muslimen och ett vi och dem.⁴³

---

³⁹ Bergqvist, 2006:51

⁴⁰ Läroplan för gymnasieskolan, 1983:246

⁴¹ Kursplan Religion A, skolverket

⁴² Härenstam, 1993

⁴³ Ibid. 265

Böcker efter 1980 har studerats utifrån begreppen Gud, D-jihad och kvinnan/familjen. Där Härenstam visar på att många böcker har en dominerande bild av en härsklysten Allah. Han menar på att eftersom läroplanen uppmuntrar till kritiskt tänkande och ifrågasättande av givna auktoriteter kommer detta på kollision med läroplanens grundläggande värderingar. Han tar dock upp att det även finns böcker som visar Allah som barmhärtig där människan har en fri vilja. Dessa böcker har ofta intervjuer med muslimer om sin tro. När det kommer till begreppet D-jihad så har många böcker valt att beskriva ordet som 'heligt krig'. Men han har även hittat andra förklaringar till begreppet i andra läroböcker. Där D-jihad kan vara att jobba som läkare och bota människor.

När det gäller information kring kvinnan och familjen i islam så har det visat sig att detta är en av de mest laddade frågorna. Både grundskolans läroplan Lgr-80 och gymnasieskolans läroplan Lgy-70 pekar på att skolan har skyldighet att verka för jämställdhet mellan könen inom hemmets och familjens ram. Inom Islam anses mannen och kvinnan jämställd men har ansvar för olika saker. Det påpekas dock i *Skolboks-islam* att kvinnor i vissa muslimska situationer har en beklaglig situation men att detta inte beror på grund av *Koranen* utan trots denna. Det finns en spänning mellan islam i *Koranens* mening, hur man bör leva och hur man faktiskt lever. Alla religioner präglas av de samhällen de existerar i. Härenstam hänvisar till den egyptiska läkaren Nawal El Saadawi:

Det är fel av västerlänningar att koncentrera uppmärksamheten på vissa former av barbarisk praxis och samtidigt bortse från att dessa är konsekvenser av en patriarkalisk samhällsform. Det är denna som måste belysas och bekämpas både i Öst och Väst! Att inte se detta samband leder till moralism, och inte till förståelse.⁴⁴

Sammanfattningsvis menar Kjell Härenstam att bilden av islam i läroböcker har gått från att vara komprimerad, generaliserande och negativ till att få mer utrymme, presenteras ur olika perspektiv och därmed blir mer positiv. Denna utveckling menar han har skett på grund av att författarna till böckerna har haft mer kontakt med forskare inom islam samt kontakt med muslimer.

---

⁴⁴ Härenstam, 1993:265

6. Undersökning, analys och tolkning

6.1 Näranalys av programmen

I näranalysen av båda programmen har jag valt att först beskriva och sedan sätta några rader av min egen tolkning under varje klipp. Detta för att underlätta mitt arbete och för att läsaren lättare ska kunna se helheten. Jag har använt de flesta punkter i analysen av Anders Carlsson och Thomas Koppfeldts modell (se bilaga 1). Jag har dock analyserat utifrån en bearbetad version (se bilaga 2). De olika klippen har delats in i scener där en ny scen börjar då antingen miljön, innehållet eller speakertexten förändrats. Varje scen har döpts till ett namn för att lätt förklara vad den kommer att handla om.

6.1.1 Fakta kring programmen

Titeln på det första programmet är *Olika tro i Sverige- Islam- ett sätt att leva* och är producerat av Utbildningsradion 1989. Detta program är ett av sju i en programserie om tro i Sverige. Den tänkta målgruppen är ungdomar mellan 13 och 18 år.

Titeln på det andra programmet är *Muslim i Europa- Muslim i Sverige* och är producerat av Utbildningsradion 2007. Detta program är ett av 12 i en programserie om muslimer i Europa. Denna programserie är en samproduktion inom ramen för EBU (European Broadcasting Union) mellan DR, HRT, NPS, ORF, RTE, STV, TRT, TVP, UR, WDR och YLE. Där Utbildningsradion har producerat det program som handlar om Muslimer i Sverige och det som handlar om muslimer i Spanien. Den tilltänkta målgruppen är 19 till 99 år.

6.1.2 En kortfattat programbeskrivning

Olika tro i Sverige- Islam ett sätt att leva handlar om Nagat en 17 årig muslimsk tjej från Eritrea som nu bor i Sverige. Programmet är uppbyggt på en intervju med Nagat. Denna intervju ligger som grund men inklippsbilder varvas med scener där Nagat pratar med andra i sin närhet. Nagat guidar oss genom de fem pelarna inom islam. De tillfällen då samtalen inte förs på svenska så finns inte heller text att tillgå.

Muslim i Europa- Muslim i Sverige handlar om två personer. Först får tittaren möta Mohammed, en före detta PLO-soldat som lever i Piteå sen 70-talet. Han sitter nu i Kommunfullmäktige i Piteå. Nästa person vi blir presenterad för är Arnela som är 24 år och kom till Sverige från Bosnien när hon var 10 år. Hon går nu Idrottskonsulentlinjen på Bosöns Idrottsfolkhögskola. Hon är även bronsmedaljör i Brasiliansk Jiu-Jitsu. Detta program bygger inte på ett enda intervjutillfälle. Här har intervjuer skett i olika miljöer. De flesta intervjuer sker i bild, så Mohammed eller Arnela tittar snett bakom kameran men vissa inklippsbilder finns även. Likaså har både Arnela och Mohammed filmats när de pratar med andra i sin närhet. Det samtal som inte är på svenska har textats och finns att tillgå om man väljer detta på dvd - menyn.

6.1.3 Bilder, tal & framträdanden: Olika tro i Sverige- Islam- ett sätt att leva

Körschema:

Scen nr:	Tidskod:	Miljö:	Inslag:	Ljud:
Påa	0:00:02- 0:00:33	Studio	Påannonsering	Tyst
1	0:00:33- 0:00:48	Grafik titel på serien	Vinjett	Musik, flöjt
2	0:00:48- 0:01:38	Inomhus	Anslag	Småprat
3	0:01:38-0:01:43	Grafik titel på programmet	Grafik	Tyst
4	0:01:43- 0:02:56	Inomhus, intervju	Intervju med Nagat om koranen	Tyst
5	0:02:56- 0:03:29	Vårdsal	Nagat i vårdutbildning	Småprat
6	0:03:29- 0:05:08	Klassrum	Nagat ber i klassrum	Tyst
7	0:05:09-0:05:32	Gympasalen	Sportar i gympasal	Skratt och hejande
8	0:05:32- 0:06:23	Inomhus, intervju	Nagat om Allahs lagar	Tyst
9	0:06:23- 0:07:05	Matsal	Nagat om kosten	Småprat
10	0:07:05-0:07:21	Inomhus, intervju	Nagat om droger	Tyst
11	0:07:21-0:07:52	Skolgård	Nagat om ungdomar utan tro	Småprat
12	0:07:52-0:12:51	Klassrum	Nagat berättar inför klassen	Tyst
13	0:12:51-0:13:09	Inomhus, intervju	Nagat om giftermål	Tyst
14	0:13:09-0:13:21	Inomhus, skola	Om Kärlek	Småprat
15	0:13:21-0:14:13	Utomhus, pulkbacke	Nagat om mannen och kvinnan	Stojande barn
16	0:14:13-0:14:56	Inomhus Servicehus	Nagat på Servicehus	Småprat
17	0:14:56-0:15:14	Inomhus kök	Nagat hemma i kök	Vatten som rinner
18	0:15:14-0:17:00	Vardagsrum	Nagat med sin lillebror	Tyst, rop, böner
19	0:17:00-0:17:48	Matsal	Nagat om fastan	Skrammel av bestick
20	0:17:48-0:18:30	Inomhus, intervju	Nagat om ramadan	Tyst
21	0:18:30-0:18:53	Matsal	Nagat om Allahs stöd	Skrammel av bestick

22	0:18:53-0:19:00	Utomhus, snö, väg	Nagat på väg mot skolan	Ljud från bilar
23	0:19:00- 0:19:50	Klassrum	Nagat ber i klassrum	Småprat
24	0:19:50-0:20:48	Inomhus, intervju	Nagat om krig och att försvara sig	Tyst
25	0:20:48-0:23:59	Inomhus Moské	Nagat i Moskén	Imam som ber
26	0:23:59-0:24:13	Inomhus, intervju	Nagat om sin tillit	Tyst
27	0:24:13-0:24:38	Grafik	Eftertexter	
28	0:24:38-0:25:08	Studio	Ava	Tyst

Scen: Påannonsering

0:00:02- 0:00:33

Tv-hallåan är en medelålderskvinna som har en allvarsam ton som gör oss åskådare förberedda på att det är ett program av dokumentärt inslag. Hon presenteras i halvbild och normalperspektiv. Hon talar lugnt och samlat men kastar blicken var tredje sekund ner mot backen. Hon berättar om det kommande inslaget. Hon säger bland annat följande: ” Dom pratar inte samma språk, dom har skilda kulturbakgrunder, olika utbildningar och olika livserfarenheter. Men man har ett gemensamt, man är muslim och det religiösa språket är arabiska.” Lugn och sorlig musik spelas i slutet av klippet.

Tolkning av scenen:

Den lugna och sorliga musiken som spelas i slutet av påannonseringen ger förningar om att något vemodigt ska följa. Då hon kastar ner blicken mot vad tittaren inte ser men troligtvis är hennes papper så gör detta att hon inte ser säker ut på vad det är hon ska säga. Dialogen som följer tar fram att muslimer är dom andra, från andra länder, med andra språk. Med andra ord inte någon av oss.

Scen nr 1: Vinjett

0:00:33- 0:00:48

Vinjetten är en grafik med svart bakgrund och en gulbeige text som tonar fram. Texten lyder: *Olika tro i Sverige*. I högra övre hörnet tonar en bild fram på en *Koran* som är uppslagen. Bilden på *Koranen* tonar sedan fram över hela bilden medan texten tonar bort. Musiken har fortsatt från påannonseringen. Det är samma ljud av en flöjt som spelar vackert, stillsamt och sorgset.

Tolkning av scenen:

Nu förstår vi att det ska handla om religion i Sverige från texten. Bilden av *Koranen* tydliggör vilken religion det är.

Scen nr 2: Anslag

0:00:48- 0:01:38

Närbilder av tonårstjejer och killar. De har ljus hy med fräknar på kinden. Normalperspektiv, Objektiv bildvinkel. De berättar om vad de vet om islam. En Kille säger bland annat: ”Islam vet jag inte så speciellt mycket om, möjligtvis att de har mycket kläder på huvudet. Täcker ansiktet och sånt. Det är väl det jag vet.” En tjej säger: ” Det är väl mest att, tjejerna dom måste ha slöjor och dom har inte så mycket att säga till om. Det är väl mest männen som bestämmer.” Efter klippen med ungdomarna kommer en närbild på en man i medelåldern. Han sitter bekvämt bakåtlutad.

Talar lugnt och eftertänksamt: ” Jag vet inte, hela hennes sätt att utöva hennes tro tycker jag är väldigt, det är väldigt starkt av henne tycker jag på något sätt, att hon vågar stå upp för sin tro som hon gör på det sättet som hon gör.” Normalperspektiv. Objektiv bildvinkel. Under tiden mannen talar kommer en inklippsbild i närbild på en ung tjej med rosa slöja. Hon har en nedsänkt blick medan den föregående mannen talar. Då hans dialog slutar tittar hon upp i kameran. Hon är allvarlig. Hon flackar med blicken när hon tittar in i kameran och sänker den åter neråt innan det nya klippet kommer.

Tolkning av scenen:

Ungdomarna ska representera ‘vanliga’ svenska ungdomar. Att de småler i början kan vara ett uttryck för att de tycker det är lite genant. Genant att bli intervjuad eller eventuellt genant för att de inte vet mer än så. Tjej nr 2 har en lågmäld röst och i kombination av det hon säger uppfattas det som att hon tycker synd om muslimska kvinnor. Mannen upplevs som auktoritär då han tittar snett ner mot den som eventuellt sitter bakom kameran. Mannen sitter bakåtlutat bekvämt. Den unga tjejen i slöja uppfattas som annorlunda, lite sorgsen där hon sitter och tittar ner. Hon upplevs inte som en stark tjej trots att mannen säger det. Mycket på grund av att hon flackar med blicken och att de filmat henne när hon tittar ner i backen och ser allvarlig ut istället för att hon skulle få skratta och le in i kameran.

Scen nr 3: Grafik

0:01:38-0:01:43

Svart bakgrund med gulbeige text: *Islam ett sätt att leva*. Fade ut till kommande klipp. Här kommer titeln på just det här programmet i serien.

Scen nr 4: Intervju med Nagat om koranen

0:01:43- 0:02:56

Närbild av tjejen Nagat. Samma tjej som i anslaget med rosa slöja. Hon talar lugnt och ler då hon stakar sig på vissa ord. Normalperspektiv. Objektiv bildvinkel. Sedan kommer en inklippsbilder på *Koranen* som är uppslagen. Fågelperspektiv. Subjektiv bildvinkel. Fortfarande rösten av Nagat som talar. Samma lugna ton. Ser inte henne i bild förutom hennes händer som bläddrar i *Koranen*.

Scenen avslutas med att Nagat är i närbild igen. Hon talar lugnt och nickar till det hon säger. ”Att vara muslim innebär ett sätt att leva. Ordet islam, det är underkastelse. Och muslim, de är den person som är muslim som följer guds lagar. Liksom de är när man underkastar sig till gud. Rent sagt det är att man följer hans, Allahs regler. *Koranen* är våran heliga bok och det är guds rena ord, den har aldrig blivit ändrad genom dessa år. Allt som står i *Koranen*, det ska vi muslimer, vi ska följa efter den, vi ska lyda guds ord. Och *Koranen* är guds rena ord”.

Tolkning av scenen:

Här får Nagat berätta själv om islam. Hon tittar inte längre ner i backen och ger tittaren ett leende när hon pratar om sin gud. Detta gör att tittaren kommer henne närmare. Likaså genom att åskådaren får se ur hennes ögon blir denne mer medverkande. Här upprepas det hur viktigt *Koranen* är för muslimer. Att det är guds heliga ord och att muslimer ska följa det.

Scen nr 5: Nagat i vårdutbildning

0:02:56- 0:03:29

Översiktsbild på ett sjukhusrum. Normalperspektiv. Objektiv bild. Rörlig kamera som zoomar in Nagat och hennes klasskompis i närbild. Nagat och klaskompis (tjej) har på sig sjukhusrockar. Nagat har även sin rosa slöja. Läraren har även han sjukhusrock. ‘Patient’ troligtvis en klasskompis ligger i vita kläder i en sjukhussäng. Alla arbetar lugnt runt ‘patienten’ för att lägga denne till rätta.

Undertiden vi ser dessa bilder kommer ljudet in från intervjun med Nagat: ”Jag heter Nagat och kommer från Eritrea och har bott här i Sverige i sex år. Och går på gymnasium på vårdlinjen. Jag ska bli undersköterska”.

Tolkning av scenen:

Här får vi se Nagat i en annan miljö med klasskompisar. Bilderna får illustrera att ‘även’ om hon är muslim så går hon som alla andra i gymnasiet.

Scen nr: 6 Nagat ber i klassrum

0:03:29- 0:05:08

Helbild på Nagat i klassrum. Vi ser henne från sidan. Normalperspektiv. Objektiv kameravinkel. Nagat har på sig en lång tunika, rosa slöjan, svarta byxor och svarta stövlar. Hon lägger ut en matta på golvet och tar av sig skorna sen ställer hon sig på mattan. Hon är ensam i rummet. Kameran zoomar in något mer under halva klippet så det blir en tätare närbild. Hon håller upp båda händerna i axelhöjd med handflatorna utåt. Tittar ner och rör på munnen, som att hon viskar något tyst men vi inte kan höra. Hon står upp på mattan och håller armarna i kors. Sen bugar hon sig en gång innan hon böjer sig ner på mattan. Hon sitter sedan på knäna på mattan.

Nogat berättar om bönen: ” I Islam ska man be fem gånger per dag. Och när man ska be då, då ska man vända sig mot Mecka för att det är världens första tempel. Det är centrum för muslimerna. Om man har gjort något dumt. Då kan man be till Allah. Då ska man mena med allvar, man ska be till Allah från sitt hjärta alltså, med allvar. Och då förlåter Allah den person som ångrat sig och som aldrig kommer att göra samma sak. Själv tycker jag att gud hör på mina böner och allt som jag behöver hjälp med och sånt, han hjälper mig. Huvudsaken, för det första, det som jag tycker att han hjälper med är att ha tålamod. Jag tackar honom väldigt mycket att jag blivit muslim, att jag är född muslim. Att jag följer hans väg”.

Tolkning av scenen:

Genom att kameran visar Nagat först i helbild och från sidan kommer publiken väldigt långt bort från henne. Vi står och tittar på utanför långt borta. Då det kommer en närbild av Nagat kommer dock publiken närmare henne som person.

Scen nr: 7 Gympasalen

0:05:09-0:05:32

Översiktsbild på ungdomar som springer. Normalperspektiv. Objektiv bildvinkel. Kameran är rörlig och följer med de som springer. Nagat och klasskompisarna har gympakläder. Nagat har även slöja på sig. De har staffet mellan två lag. De springer fram och dunkar en boll i väggen och sen tillbaka och avlöser varandra. Alla hejar på och går in seriöst för sporten. Kameran zoomar in så att man tillslut bara ser Nagat och en till klasskompis. Står först upp och hejar sedan sätter de sig ner på rad efter att sista lagmedlemmen har kommit i mål. De skrattar. En klasskompis håller om Nagat.

Tolkning av scenen:

Här kommer det vardagliga skollivet in igen och man kan identifiera sig i den obligatoriska gymnastiken på gymnasiet. Positiva vibbar från klassen och bra klassammanhållning. En glad och härlig stämning. Genom att de skrattar ihop förstärks bilden av att de trivs i klassen. Likaså förstärks att Nagat är en i gänget då en annan tjej håller om henne.

Scen nr: 8 Nagat om Allahs lagar**0:05:32- 0:06:23**

Närbild av Nagat. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Sitter och talar allvarligt och lugnt. Hon ler mot slutet. Nagat talar om Allahs lagar: ” Det finns två vägar. En bra väg och den dåliga vägen. Det som är bra är när man följer lagarna, islamska lagar som Allah har sagt i koranen. De är den bästa vägen. Och den dåliga vägen de är då man liksom säger att de inte finns Allah och inte följer Allahs lagar. De är den dåliga vägen. Och sen om man följer den bra vägen och gör allt som Allah säger, att be fem gånger om dan och vara snäll mot andra och försöka hjälpa andra och göra allt som står i lagen då, då hamnar man i paradiset”.

Tolkning av scenen:

Nagat ser allvarlig ut när hon pratar om Allahs lagar vilket kan skapa känsla av att det är något strängt, något konstigt. Men i slutet skiner hon upp när hon pratar om paradiset vilket gör att det är lättare att förstå tanken med Allahs regler. Likaså pratar hon om att vara snäll mot andra och försöker hjälpa andra vilket visar en ödmjuk sida.

Scen nr: 9 Nagat om kosten**0:06:23- 0:07:05**

Scenen börjar med en närbild av tallrikar med kött och vit sås. Fågelperspektiv objektiv bildvinkel. Kameran panorerar längst med en bänk där eleverna hämtar maten i skolköket. Ser bara händer på de som håller i tallrikarna. Helbild på Nagat som går omkring i matsal med en tallrik för att hämta mat. Kameran är rörlig och följer efter Nagat. Närbild av killar och tjejer som sitter och äter.

Rösten av Nagat kommer in: ”Gud har förbjudit oss att äta griskött, svinkött och sådant kött som inte är slaktat i guds namn. Och i skolan får jag vegetarisk mat. Det går bra. I alla hans lagar i *Koranen* står att muslimer inte får äta griskött och inte dricka sprit”.

Tolkning av scenen:

Även denna scen handlar om regler från Allah vilket kan upplevas som något konstigt och främmande för icke troende ungdomar. Men här får vi dock se Nagat äta med sina vänner vilket visar att även om hon inte äter griskött så kan hon äta med dem. Återigen är hon en i gänget. Vi blir påmindas igen om varför hon inte får äta griskött samt att hon inte får dricka sprit.

Scen nr: 10 Nagat om droger**0:07:05-0:07:21**

Närbild av Nagat. Objektiv bildvinkel, normalperspektiv. Nagat sitter och berättar i samma rum som tidigare klipp där hon blir intervjuad. Hon har samma kläder. Talar lugnt och allvarligt. Men ler i slutet. Hon säger: ”Dom får inte använda allt som skadar kroppen. Alkohol, tobak och såna saker. Och man följer den lagen, allt som Allah säger”.

Scen nr: 11 Nagat om ungdomar utan tro**0:07:21-0:07:52**

Översiktsbild på ungdomar utomhus. Objektiv bildvinkel, fågelperspektiv, filmat från fönster. Fyra ungdomar som går ute på skolgården. Har täckjackor på sig och röker. Kameran är rörlig och följer ungdomarna. Scenen avslutas med översiktsbild på skolhus med fönster. Objektiv bildvinkel, normalperspektiv. Kameran panorerar längst fönster och stannar vid ett öppet. Nagats röst kommer in: ”Det finns till exempel folk nu för tiden som tycker liksom livet inte har någon mening. Att det inte är någon idé att leva. Men om dom erkänner och är ärliga att det är gud som har skapat jorden, för någonting kan inte komma från ingenting. Det måste finnas någon som skapar det här”.

Tolkning av scenen:

Dessa bilder är inklippsbilder som ska passa till det hon pratat om. Eftersom hon pratar om ungdomar som inte längre vill leva för att de inte tror på gud och samtidigt har man klippt in bilder på ungdomar som röker så uppfattas det som att hon fördömer dem. Detta skapar en 'vi och dom' känsla.

Scen nr: 12 Nagat berättar inför klassen

0:07:52-0:12:51

Översiktsbild på klassrum. Objektiv bildvinkel, normalperspektiv. Nagat står vid katedern. Klasskompisar sitter och lyssnar på henne när hon berättar om islam. Man ser bara ryggen på klasskompisarna. Nagat ser lugn ut, möjligtvis lite generad. Hon lutar mot katedern och tar tag i den då och då som om det är ett sätt att veta vad hon ska göra av armarna när hon står där. Detta klipp följer av klipp där man ser klasskompisarna framifrån. Vissa ser intresserade ut medan vissa ser väldigt skeptiska. Tjej i klassen som sitter och håller upp sitt huvud på handen. Ser uttråkad ut. Himlar med ögonen.

En annan tjej i klassen ser ut som hon vill därifrån. Som att detta bara är onödigt, och tråkigt. Snörper munnen. Vänder bort ansiktet mot fönstret.

Enda killen som ställer frågor sitter näst längst bak. Bakåtlutat. Tre av fyra av de andra i klassen har armarna i kors. I en av halvbilderna på Nagat tiltar kameran ner på Nagats kläder. Två av tjejerna verkar genuint intresserad. Ställer frågor om att vara kvinna i islam. Nagat ser frustrerad ut. Hon gestikulerar med händerna. Hon höjer rösten lite. Den ena tjejen ser frågande ut. Medan den andra har ett mer neutralt ansiktsuttryck.

En del av dialogen i klassrummet följer: ”Tjej: De är många i Sverige som tycker att den muslimska kvinnan i Sverige är så förtryckt, hur känner du för det? Att mannen kanske tvingar er bära slöja och så vidare?

Nagat: Jag har sagt att det inte är mannen som har sagt att kvinnan ska bära slöjan va. Det är Gud. Det är så mycket propaganda som händer om den muslimska kvinnans förtryck. Att mannen tvingar i henne att hon ska använda slöja. Det är inte sant. Det är precis, det händer ju till exempel här i Sverige, det händer mycket misshandel, kvinnorna blir misshandlade i Sverige. Kvinnan till exempel, går bakom, hon blir otrogen, hon går, till exempel om hon är gift, hon går med en annan man bakom ryggen i mörkret va. Och samma sak med mannen. Han liksom låter sin fru och sina barn vara hemma och gå till såna gator eller hitta någon kvinna på arbetsplats eller på diskotek och sånt. Han sviker sin fru och på det sättet tycker jag att den västerländska kvinnan är förtryckt. Hon får liksom inte, hon är inte fri egentligen. Hon kan inte hitta någon som kan leva sitt liv, hela livet med. Förstår ni?”

Tolkning av scenen:

Av klasskompisarnas miner att döma har de ingen förståelse för vad hon pratar om. Deras skeptiska miner visar ett tydligt avståndstagande. En av tjejerna ser mycket uttråkad ut. Funderar över varför producenten valt just denna bild? För att visa att det finns ungdomar som inte bryr sig? Nagat står i ett klassrum där klasskompisarna sänder ut att de tycker att hon är konstig och annorlunda. Är detta tanken med denna scen i så fall varför? Kameran tiltar ner över Nagat för att visa vad hon har på sig. Som att någon granskar denna 'konstiga' kvinna från topp till tå.

En av tjejerna ställer dock en rak fråga om kvinnoförtryck. Genom tidigare frågor så har denna fråga legat dold men nu kommer den upp.

Nagats tålmod verkar komma till ett slut. Nagat upplevs frustrerad och lite upprörd i och med att hon höjer rösten samt pekar med hela handen när hon pratar om den västerländska kvinnans förtryck.

Här blir det ett tydligt vi och dom som har genomsyrats i hela denna klassrumsscen. Hon börjar prata om Sverige för att sedan benämna alla som västerländska kvinnor.

Scen nr: 13 Nagat om giftermål 0:12:51-0:13:09

Närbild på Nagat. Normalperspektiv, Objektiv bildvinkel.

Nagat ler till en början när hon pratar. Hon talar lugnt om giftermål inom islam. Nagat: ” I Islam är det... man kan liksom få... till exempel man kan gifta sig inom,... liksom man hittar den person som man vill gifta sig med inom släkt, grannar och inom kompisarna.”

Tolkning av scenen:

Av leendet att döma känns det som att Nagat tycker det är lite genant att prata till en början om killar och giftermål men sen talar hon lugnt om det.

Scen nr: 14 Om Kärlek 0:13:09-0:13:21

Halvbild på tonårskillar som pratar och skrattar i skolmiljö. Kameran är rörlig. Objektiv bildvinkel, normalperspektiv. Nagats röst från klippet innan fortsätter: ”Till exempel här i Sverige, vi gör inte som dom här i Sverige. Dom träffas här på diskotek och såna saker. Men det gör inte vi, vi träffas på ett mycket bra sätt.”

Tolkning av scenen:

Återigen byggs det upp ett vi och dom. Skillnader istället för likheter.

Scen nr: 15 Nagat om mannen och kvinnan 0:13:21-0:14:13

Helbild till halvbild på Nagat som går utomhus. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel.

Kameran panorerar med Nagat till pulkabacken där den börjar zooma in barnen. Nagat har på sig en rock och promenerar med händerna i fickan. Nagat ler lite, tittar ut över barnen. Sedan följer ett klipp i helbild på barn och vuxen i backen. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Kameran är rörlig, panorerar fram och tillbaka över backen och följer ett par barn som åker ner för denna. Nagats röst kommer in: ”Mannen och kvinnan är olika och båda två har uppgifter att göra. Det står i *Koranen* att en man är gjord för att försörja sin familj och jobba och hjälpa till. Alltså han ska jobba ute och sånt där. Och kvinnan ska vara hemma och hjälpa alltså barn och uppfostra barn på rätt sätt, inte liksom lämna barnen på daghem och springer och träffar barnen bara två timmar sen sover dom. Gör samma sak hela tiden så länge dom lever och sånt där. Kvinnan ska vara hemma och sen hjälpa till. Men om hon vill jobba så får hon göra det.”

Tolkning av scenen:

Inklippsbilder får illustrera familjeliv. Vi och dom. Varför har just dessa frågor valts att ställas? Det känns inte som Nagat har någon förståelse eller tolerans mot de kvinnor som väljer att jobba. Hur kommer hon själv att kombinera sitt val av att bli undersköterska med sina uppgifter som kvinna? Varför får vi inte veta detta om tanken i övrigt verkar vara att visa skillnader mellan Nagats islam och det hon anser vara det västerländska landet. Finns en viss risk att presentationen av Nagat och hennes bild av islam och västerlandet ökar klyftan och intolerans hos tittaren.

Scen nr: 16 Nagat på Servicehus 0:14:13-0:14:56

Helbild på Nagat och dam. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Kameran zoomar ut till översiktsbild. Nagat styr en rullstol med en gammal kvinna. Nagat ler när hon pratar med den gamla tanten. Tanten nickar. Sista klippet i denna scen är en halvbild av en annan tant. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Denna tant suckar och ser uttråkad ut. Nagats röst kommer in: ”Det är en viktig sak att tänka på familjen inom islam. I somras praktiserade jag på ett servicehus. Vi har inte såna servicehus som finns i Sverige, vi kan inte liksom gå och lämna våra föräldrar, gamla föräldrar på sånt där servicehus. Det är en väldigt ful sak att göra så mot sina föräldrar. Eftersom mamman har uppfostrat oss, hon har burit oss i nio månader i magen och pappan har försörjt oss, fixat pengar och mat för oss och för våran skull. Och vi måste också ge dom tillbaks det som dom gett oss när vi var små.”

Tolkning av scenen:

Tar upp vikten av familjen men återigen så presenteras detta snarare som en skillnad än likhet. Genom att ta med sista klippet på den suckande tanten förstärks bilden av att servicehus inte är något bra.

Scen nr: 17 Nagat hemma i kök 0:14:56-0:15:14

Helbild på kvinna. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Nagat kommer in i bilden. Kvinnan har på sig en aprikos slöja och lång klänning. Nagats röst fortsätter från föregående scen: ”Mamma kommer att leva som en prinsessa och pappa kommer leva som en prins då. Dom kommer leva väldigt bra.”

Tolkning av scenen:

Första klippet där vi får se Nagat i hemmiljö. Av de hon säger och i följd av bilder där hon hjälper denna kvinna som skulle kunna vara mamman så upplevs det att hon står nära sin familj och de betyder mycket för henne.

Scen nr: 18 Nagat med sin lillebror 0:15:14-0:17:00

Scenen börjar med en extrem närbild på *Koranen*. Kameran panorerar samtidigt som den zoomar ut till halvbild på först Nagat och sedan till Nagats bror. Avslutar i en helbild på dem. Nagat berättar lugnt för sin bror om vad som står i *Koranen*. Brodern är ung, mellan 5 och sju år. Han sitter tyst och lyssnar. De sitter på golvet på en stor röd matta med mönster på. Sedan kommer inklippsbilder på vallfärden i Mecka. Dessa är filmat i fågelperspektiv och övervägande översiktsbilder och helbilder.

Människorna går runt i cirklar runt Kaba i Mecka. De har vita kläder, pratar, ropar och ber.

Tolkning av scenen:

Genom att låta Nagat berätta om *Koranen* och vallfärden för sin bror kommer även denna information med till tittaren. Detta program både informera om det grundläggande i islam och samtidigt vill låta oss lära känna Nagat. Frågan är om detta är en bra idé? Fokus ligger mer på ”fakta” än ”känslor”. Nagat i sig kommer i skymundan. När producenten valt att lägga på ljud från inklippsbilderna så förstärks det redigerade. Vad vill producenten med detta?

Fågelperspektiv gör att de människor vi ser framställs som små, förtryckta. Begreppet Orientalism ligger nära till hands.

Scen nr: 19 Nagat om fastan 0:17:00-0:17:48

Helbild på ungdomar som tar upp pasta på tallrikar. Halvbild på Nagat och två klasskompisar. Nagat sitter men utan tallrik medan kompisarna äter. En av inklippsbilderna visar en kille vräker i sig maten. Nagat berättar om fastan: ”Vi fastar en gång om året och det är en speciell månad som heter ramadan. Och för det första fastar man för Allah har sagt det och man fastar också för att man ska känna hur det känns att inte ha mat, att inte äta och dricka. Liksom hur det känns att vara hungrig liksom, hur det känns att va liksom, att man svälter. Som det finns i andra länder. Man ska känna likadant som dom. Och sen renar man också kroppen.”

Tolkning av scenen:

Illustrerande bilder till det som Nagat berättar. Skillnader igen, tjejerna äter men inte Nagat. Vill klippet på killen som vräker i sig mat visa på hur osund den icke troende människan kan vara? Detta samtidigt som Nagat väljer att vara sund och känna empati för de som inte har någon mat.

Scen nr: 20 Nagat om ramadan, intervju 0:17:48-0:18:30

Halvbild på Nagat. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Intervjusituation. Talar lugnt och tydligt.

Nagat berättar om ramadan: ”Den månaden träffas vi också med många människor. Och då sitter vi och läser mycket koran. Vi ber mycket. Och dom som är gamla, sjuka och barn, dom kan inte liksom, om dom inte orkar, dom behöver inte fasta. Och den äldsta personen, dom som är gamla, som inte kan fasta, istället för fasta, dom kan dela pengar eller ge pengar till dom som är fattiga som inte har. De är allmosa.”

Denna scen ger en lite bredare förklaring till vad ramadan är än att bara fasta.

Scen nr: 21 Nagat om Allahs stöd 0:18:30-0:18:53

Helbild på Nagat och klasskompisar. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Inzoom till halvbild på Nagat. Nagat sitter och tittar på när de andra äter.

Nagat: ”Det är inte jobbigt att liksom fasta och samtidigt gå i skola. Gud han hjälper mig faktiskt. Jag blir inte så törstig till exempel och hungrig. Jag klarar mig bra. Är man muslim följer man guds lagar. Då följer man det, då har man liksom mycket tålamod.”

Nagat berättar om det stöd som hon får genom sin tro.

Scen nr: 22 Nagat på väg mot skolan 0:18:53-0:19:00

Helbild på Nagat. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Kameran panorerar med henne när hon går ute längst en väg. Har skolböcker under armen.

Bild som leder oss till nästa scen.

Scen nr: 23 Nagat ber i klassrum 0:19:00- 0:19:50

Helbild på Nagat och klasskompisar. De sitter runt en skolbänk och tittar på en uppgift de fått. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Kameran följer med Nagat när hon reser sig upp för att be. Zoomar ut för en översiktsbild av klassen där Nagat står längst ner i rummet och ber.

Upplevs som iscensatt bild för att visa på hur det brukar gå till när Nagat ber.

Scen nr: 24 Nagat om krig och att försvara sig**0:19:50-0:20:48**

Närbild på Nagat. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Talar lugnt om krig och rätten till att kunna försvara sig: "Nagat: Allah gav oss fria händer. Och han gav oss en hjärna som vi kan tänka med. Och allt som händer i världen, det är inte Allah som har gjort det. Det är människorna som har gjort det faktiskt, det som händer, krig och barn dör. Dom där stora gubbarna som sitter på stolarna, höga stolar. Dom tänker inte på, dom tänker inte, alltså på människor. Dom tänker på makt och pengar och såna där saker. Och Allah sa inte att vi ska kriga men om någon till exempel angriper min religion eller angriper mitt land då har jag rätt att angripa den människan. Då menar man inte liksom att man krigar liksom men om någon börjar liksom själv, då kan jag också. Skydda mig alltså. Försvara mig."

Tolkning av scenen:

Frågan här kan ha varit om heligt krig. Kan inte låta bli att tänka på Eritrea, det land som Nagat kommer från, och dess långa historia av krig.

Scen nr: 25 Nagat i Moskén**0:20:48-0:23:59**

Helbild på människor som går. Vuxna och barn. De vuxna har slöja på sig. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Kameran panorererar med människorna som går.

Översiktsbild på män som pratar i ett rum. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Kameran panorererar över rummet. Helbild på Nagat som sitter och tvättar händerna vid en diskho.

Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Zoomar in händerna sedan ansiktet. Halvbild på Imam som talar. Lite grodperspektiv, objektiv bildvinkel. Zoomar ut över lokalen till översiktsbild.

Översiktsbild på kvinnor som sitter i ett rum på golvet och lyssnar på Imamen.

Fågelperspektiv. Objektiv bildvinkel. Närbild på Nagat som lyssnar med kvinnorna. Objektiv bildvinkel. Normalperspektiv. Kameran panorererar genom rummet på kvinnorna och barnen.

Helbild på Nagat med kvinnor som ber som ber zoomas in till närbild på en Nagat sen tilt ner på hennes händer. Objektiv bildvinkel. Normalperspektiv. Nagat berättar om fredagsbönen.

Tolkning av scenen:

Upplevs som att hon har blivit ombedd att berätta om Islams fem grundpelare. Det faktum att de valt att sätta kameran snett underifrån gör att Imamen uppfattas stor och mäktig medan människorna på golvet som avlägsna på grund av översiktsbilden.

Kvinnorna sitter i ett eget rum och lyssnar. Men varför har man valt att visa detta i

fågelperspektiv? En sådan vinkel är bland annat till för att försvaga, förminska objektet.

Följande klipp kommer vi dock genast på samma nivå som kvinnorna eftersom kameran är i samma nivå och det är närbilder på dem. Dessa klipp illustrerar kvinnors fredagsbön.

Scen nr: 26 Nagat om sin tillit 0:23:59-0:24:13

Halvbild på Nagat. Objektiv bildvinkel. Normalperspektiv.

Hon talar lugnt och bestämt. Ser allvarlig ut.

Nagat: "Jag har aldrig tvivlat att gud inte finns. Jag har alltid trott att gud finns. Och jag vet att han finns."

Här förstärks för en sista gång Nagats tro.

Scen nr: 27 Eftertexter 0:24:13-0:24:38

Svart bakgrund med rullande vit text. Där det Islamska förbundet i Stockholm får ett tack för deras hjälp och rådgivning.

Scen: Ava 0:24:38-0:25:08

Halvbild på Tv-hallåan från påannonseringen. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Hon pratar neutral till slutet då hon ger ett leende.

Tv-hallåa: "Och det här programmet kan ni se igen den 16:e mars alltså på torsdag. Och nästa fredag den 17:e mars klockan 13, då kommer *Olika tro i Sverige* och då ska vi få träffa Anna-Katarina och Niklas, dom är katoliker. Utbildningsradions dagsändningar är alltså slut för idag. Men vi sänder en hel del både radio och tv under helgen, så håll ett öra och öga öppet för oss. Trevlig helg!"

Vi förstår att detta är ett program i serien och kommer att sändas i repris.

6.1.4 Bilder, tal & framträdanden: Muslim i Europa- Muslim i Sverige

Körschema:

Scen nr:	Tidskod:	Miljö:	Inslag:	Ljud:
1	0:00:00-0:00:17	Grafik	Vinjett	Musik, flöjt, snabb, glad
2	0:00:17-0:00:52	Utomhus Piteå	Anslag	Musik bilradio
3	0:00:52-0:01:36	Inomhus, kök	Mohammed om kärleken & islam	Tyst
4	0:01:36-0:02:06	Gågata i Piteå	Mohammed i Piteås centrum	Småprat
5	0:02:06-0:03:47	Konditori	Mohammed på konditori	Småprat
6	0:03:47-0:04:37	Sjukhusmiljö	Mohammed hos sjukgymnast	Tyst
7	0:04:37-0:05:07	Centrum i Piteå	Mohammed med vän på stan	Småprat
8	0:05:07-0:05:26	Inne i bil	Mohammed i bil	Tyst
9	0:05:26-0:07:26	Vardagsrum	Mohammed om sitt liv	Tyst
10	0:07:26-0:09:18	Köket	Mohammed och hans fru	Tyst
11	0:09:18-0:10:36	Moské, källarlokal	Mohammed och fredagsbönen	Tyst
12	0:10:36-0:10:47	Utomhus Piteå	Etablering kommunhus	Fågelkvitter
13	0:10:47-0:11:51	Inne i kommunhus	Mohammed som politiker	Småprat, tyst
14	0:11:51-0:12:08	Vintervy till sommarvy över havet och stugan	Etablering av årstid och stuga	Fågelkvitter
15	0:12:08-0:13:20	Utanför stugan	Grillfest	Småprat
16	0:13:20-0:13:31	Tunnelbana mellan slussen och gamla stan. Norra Mälarstrand.	Stockholm	Fågelkvitter
17	0:13:31-0:14:29	Idrottssal	Arnela presenteras	Träningsljud

18	0:14:29-0:14:43	Inomhus, intervju	Arnela om mötet med islam	Tyst
19	0:15:02-0:15:11	Stor byggnad, gräsmatta	Bosöns folkhögskola	Fågelkvitter
20	0:15:11-0:17:17	Massagesal på skola	Massagelektion	Skratt
21	0:17:17-0:17:53	Inomhus, lägenhet	Arnela om framtidsplaner	Tyst, tangentknäppning
22	0:17:53-00:18:31	Utanför Moské	Hälsa och tro	Fågelkvitter, bilar som kör
23	0:18:31-0:19:12	Inne i Moské Föreläsningssal	Kurs i Moskén	OH-apparat som surrar
24	0:19:12-0:20:15	Idrottssal	Arnela om sin tro och träningen	Träningsljud
25	0:20:15-0:22:52	Tävlingssal	Arnela om bönen	Småprat, hejande rop
26	0:22:52-0:23:24	Inne i buss	Bussfärd hem	Tyst
28	0:23:24-0:26:51	Hall, kök och vardagsrum	Arnela hemma hos mamma	Tyst
29	0:26:51-0:27:53	Idrottssal	Arnela om framtiden	Tyst
30	0:27:53-0:28:00	Grafik	Svartruta med info	Tyst
31	0:28:00-0:28:25	Grafik	Eftertext	Samma musik som i början

Scen nr: 1 Vinjett

0:00:00-0:00:17

Grafik. En vit bakgrund som ska likna en anslagstavla och på denna sitter olika fotografier på olika människor. Kameran sveper över bilderna, gör in och ut- zoomningar. Röd text kommer in i bilden *Muslim i Europa* där ordet Europa snurrar ett varv och byts ut till ordet Sverige.

Tolkning av scenen:

De olika människorna är troligtvis de olika medverkande i programserien. Detta kan man dock inte vet om man inte sett något av programmen.

Här presenteras snabbt de olika människor vi ska få möta. Texten förklarar att det är muslimer i Sverige det ska handla om. Musiken påminner om musik från mellanöstern.

Scen nr: 2 Anslag

0:00:17-0:00:52

Översiktsbild av en väg där en ensam grå bil kör. Objektiv bildvinkel. Fågelperspektiv. Kameran panorerar med bilen då den kör. En vit text i det vänstra hörnet dyker upp där det står Piteå våren 2007. Närbild av en äldre man med vitt hår och mustasch som kör bilen.

Han har på sig en skinnjacka. Vit text i vänstra hörnet: Mohammad Jawad kommunalpolitiker (v) och f.d. PLO- soldat. Mohammed: "Jag tycker inte om vintern här. Det är för kallt. Varför bor jag i Piteå? Ibland funderar jag om jag har förvandlats till en isbjörn eller? Mohammed Isbjörn."

Tolkning av scenen:

Vi blir etablerade i Piteå och musiken påminner oss om att vi ska få möta muslimer. Vi blir presenterade för Mohammed och förstår att han är en av de personerna som vi ska få följa. Får veta att Mohammed inte tycker om vintern. Tagit med detta för att visa att han är som alla andra söder om Norrland? Eller som alla norrlänningar som längtar bort men aldrig skulle flytta.

Scen nr: 3 Mohammed om kärleken & islam 0:00:52-0:01:36

Helbild på Mohammed in zoom till halvbild. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. Han står och lutar sig mot köksbänken. Tittar in i kameran och sen snett ner.

Mohammed pratar lugnt men med glimten i ögat.

Mohammed: "När jag träffade Carina var jag inte så religiös. Om man säger så. Jag var vanlig. Så fort jag såg henne, alltså jag tänkte hon, punkt slut. Hon. Ja. Sen försökte jag pussa henne från första gången. Hon tyckte de va otäckt. Och då gick hon därifrån. Men jag sa för henne när hon gick Ska bara tala om för dig, du är min och blir aldrig någon annans."

Tolkning av scenen:

Vi får möta Mohammed i hemmet. Känns som att de valt att ta med detta för att visa en romantisks sida av Mohammed. Men risken finns att man snarare ser honom som dominant och beroende av att 'äga' sin tjej.

Scen nr: 4 Mohammed i Piteås centrum 0:01:36-0:02:06

Översiktsbild över gågatan i Piteå. Gammal tant med rollator och andra människor i ytterkläder. Halvbild på Mohammed som skakar hand med en annan gubbe. Objektiv bildvinkel. Normalperspektiv. Båda männen ser glad ut. Mohammed har en cigarr i munnen och håller i en plastpåse. Halvbild på Mohammed och ny gubbe. Objektiv bildvinkel. Normalperspektiv. Båda talar högt och tydligt. Mohammed hejar på förbipasserande man.

Tolkning av scenen:

Mohammed blir presenterad som en social människa som springer på folk på stan. Mohammed som politiker presenteras. Etablering till nästa scen.

Scen nr: 5 Mohammed på konditori 0:02:06-0:03:47

Halvbild på Mohammed och kvinna bakom disken. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. De småpratar med varandra. Båda ler. Konditorn är en äldre kvinna med brunt kort vågigt hår. Halvbild på en annan konditor. Normalperspektiv, objektiv bild. Hon har mörkt hår och mörka ögon och bryter på svenska. Skrattar.

Halvbilder på män och Mohammed som sitter och fikar runt ett bord.

Närbild på liten pojke i sällskapet. Normalperspektiv. Objektiv bildvinkel. Ligger bakåtlutat ser lite uttråkad ut.

En del av dialogen som följer med konditorerna:

"Mohammed: Jaha, en kaffe och den vanliga.

Konditor: Den vanliga.

Mohammed: Du vet.

Konditor: Jag vet. Varsågod.

V.O: Mohammed: Jaha, hur är de idag?

V.O: Konditor: Jo, de är bra.

Mohammed: Som vanligt, hehe.

V.O: Konditor: Själv då?

Mohammed: De är bra.

Andra Konditorn: Kommer han inte söker jag han. Men om han kommer undrar jag varför han kommer. Hahaha."

En del av dialogen mellan männen:

"De har en uppfattning om att islam är terrorism och att islam är mord och svärd. Att vi är diktatorer i vår behandling av kvinnor, barn och fruar. Det stämmer inte, det är inte sant. De har inte studerat eller hört om islam. Vi har delvis oss själva att skylla. Det räcker inte att säga att det är fel. Vi måste leva som vi lär. Att säga någonting och sen agera därefter. När vi vill framföra något så måste vi visa det för folket. Tack och lov att vår religion är fredlig."

Tolkning av scenen:

Även denna scen visar att Mohammed känner invånarna i Piteå.

Männen tar upp hur islam behandlas i media. På sättet de gestikulerar så verkar de missnöjda med hur islam blir sedd. Klippet på pojken i sällskapet kan symbolisera framtiden men det gör också att dessa män och gubbar blir mer mjukare.

Scen nr: 6 Mohammed hos sjukgymnast 0:03:47-0:04:37

Helbild på Mohammed och manlig sjukgymnast. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Kameran följer dem längst en korridor. Helbild på Mohammed och sjukgymnast där sjukgymnast bearbetar Mohammeds rygg. Mohammed: "Det är en skada som jag fick i det libanesiska kriget. Vi blev beskjutna med kanoner. Då fick jag den här skadan. Varje gång jag har fått den här behandlingen, jag sover gått den natten. Annars det är svårt för mig att sova."

Tolkning av scenen:

Vi får se en annan sida av Mohammed. En mer sårbar del.

Scen nr: 7 Mohammed med vän på stan 0:04:37-0:05:07

Helbild, kameran är rörlig och följer med. Mohammed och vän går på gågatan i Piteå. Kommer till ett stånd med påskliljor. Mohammed förklarar för sin vän vad en påsklilja är. Mohammed guidar en vän i det svenska samhället samtidigt som man får se hans intresse i blommor.

Scen nr: 8 Mohammed i bil 0:05:07-0:05:26

Halvbild på Mohammed i bil och berättar om sitt hem. Kameran placerad i förarsätet så Mohammed är i profil. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Kameran vrids i slutet framåt så man ser husen som Mohammed talar om.

Mohammed: "Nu kommer vi till Mohammeds bostad, bosättningar. Jag kallar det för Mohammeds bosättningar för att det är många stugor här. Varje barn har sin egen stuga här."

Tolkning av scenen:

Förstår att Mohammed har barn. Vi anländer till hans gård igen.

Scen nr: 9 Mohammed om sitt liv**0:05:26-0:07:26**

Halvbild på Mohammed. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Mohammed sätter sig i soffan och slår upp albumet.

Närbild på Album. Fågelperspektiv och Subjektiv bildvinkel. Zoom ut till Mohammed som sitter och tittar i albumet. Vi ser en bild av Arafat i albumet. Mohammed berättar om sitt liv, tittar ner i albumet och sedan upp på den som intervjuar. Han ser ledsen ut. In zoom till närbild på fotot av hans fru och sedan över till bilden av honom. Mohammed: "Det här är ett foto på Arafat. Vi hade en internfest på vårt kontor. Då kom han. Officiellt har han alltid sjal nästan. Men det var icke officiellt det här. Därför betyder det här fotot hur nära vi var till honom när vi jobbade och sådär. Ibland, tankarna kommer faktiskt ibland. Det kan man inte undvika liksom, vad man har gjort i sitt land och i sitt liv. Vad har man lyckats med, vad har man inte lyckats med och sånt liksom. Ja, det tänker man på. Den här saken har tagit mycket av våra liv. Det nästan tog hela vårt liv."

Tolkning av scenen:

Vi får komma närmare Mohammed i hans liv. Han visar sitt engagemang i politiken och reflekterar över hur kriget har tagit en stor del av hans liv vilket verkar göra honom ledsen. Detta väcker empati för Mohammed. Vi får slutligen en övergång till hans liv i Sverige.

Scen nr: 10 Mohammed och hans fru**0:07:26-0:09:18**

Halvbild på Mohammed till helbild. Kameran följer Mohammed ut i köket. Normalperspektiv och Objektiv bildvinkel. Mohammed reser sig upp ur soffan och går ut till köket där plockar han ut något ur spisen. Hans fru har precis kommit innanför dörren och tar av sig jackan. Hon skrattar åt hans kommentarer.

Mohammed: "När jag kom till Sverige så började folk fråga mig om den här kvinnosituationen i islam. Och eftersom jag kunde inte så var det svårt att svara. Så jag började läsa *Koranen*. Där började det. Och då började jag fördjupa mig liksom genom det här. Jag har utvecklat mig själv."

Mohammeds fru svarar honom: "Asså du var muslimsk på ett sätt redan då. När du inte utövade religionen så att säga. För du har alltid varit en tolerant människa och öppen. När det här gänget kom från Gaza och bad fem gånger om dan och du började be fem gånger om dan, då var det ju som från ingenting till allt. Det var jobbigt. Ett tag flyttade vi ifrån varandra. Det var väl inte bara de, men det bidrog kanske. Man måste smälta alla intryck och vara ifrån varandra ett tag så man lär sig vad man uppskattar."

Tolkning av scenen:

Hans fru blir presenterad. Både Mohammed och hon verkar ha glimten i ögat. Genom att frun berättar om Mohammeds egenskaper stärks hans personlighet. Likaså genom att denna kvinna verkar ha en stark personlighet så lyfter hon deras förhållande ur fördomarna att en kvinna som är gift med en muslim måste vara förtryckt. Frun pratar om det som varit jobbigt med att Mohammed började med att praktisera religionen. Detta gör att deras relation blir mer mänsklig. Genom att visa att de båda är i köket och arbetar med maten uppfattas det som att det är ett jämställt förhållande.

Scen nr: 11 Mohammed och fredagsbönen**0:09:18-0:10:36**

Helbild på man som ber. Normalperspektiv och Objektiv bildvinkel. Några andra män och en pojke sitter och lyssnar på golvet. Helbild på Mohammed som sitter på golvet och bugar sig. Normalperspektiv och Objektiv bildvinkel.

Halvbild på pojke. Normalperspektiv och Objektiv bildvinkel. Pojken sitter tyst i knä på en man. Tittar mot kamerans riktning men inte in i den.

Halvbild på män. Normalperspektiv och Objektiv bildvinkel. Tilt ner på händer som skakar varandra. Mohammed berättar om fredagsbönen: " Jag funderar på de, väldigt ofta nu egentligen. Hur många dagar har jag kastat bort i spillo utan att be, utan att vara med Gud? Trots att jag hade jobb, jag hade pengar, jag hade såna där saker, jag kände inte likadant som nu. Alltså lugnare, gladare, alltså jag tycker att mitt liv har förändrats väldigt bra."

Tolkning av scenen:

Mohammed leder oss till fredagsbön. Blir upplyst om att det är en av pelarna. Intressant att de valt att visa en tyst bön. Bilderna skapar en intim känsla. Mohammed verkar väldigt harmonisk.

Scen nr: 12 Etablering kommunhus **0:10:36-0:10:47**

Helbild på två personer går med ryggen från kameran längst en gata i Piteå. Normalperspektiv och Objektiv bildvinkel. Helbild på Mohammed. Normalperspektiv och Objektiv bildvinkel. Mohammed går med ryggen mot kameran mot kommunhuset.

Tolkning av scenen:

Bilderna ska ta oss till Mohammeds politiska intresse i Piteå.

Scen nr: 13 Mohammed som politiker **0:10:47-0:11:51**

Helbild till halvbild på Mohammed som går inne i kommunhusets sal. Normalperspektiv och Objektiv bildvinkel. Mohammed går med ryggen mot kameran mot sina kollegor. Sätter sig ner och då hamnar han i profil. Kameran rör sig så att den slutligen tar in Mohammed och kollega i halvbild framifrån. Mohammed sitter och berättar för personen bakom kameran om vad han tycker om politiken: "Här är politiken väldigt lätt och rolig tycker jag. Det är demokratiskt. Man får säga precis vad man tycker. Det är en helt annan politik för mig. Det är ett helt annat sätt att driva politik än där nere. Där finns bestämmelser att det här får du inte prata om här. Här du kan prata om vad du vill i Sverige. I princip."

Tolkning av scenen:

Denna scen visar Mohammeds engagemang i politiken. Mohammed tar upp skillnaden på här och där, där Sverige blir positivt och det andra, det motsatta något negativt.

Scen nr: 14 Etablering av årstid och stuga **0:11:51-0:12:08**

Översiktsbild på ett snötäckt hav. Fade till nästa bild som också är en översiktsbild på havet men nu är det sommar. Helbild på trädkronor.

Tolkning av scenen:

Dessa klipp vill etablera oss i den kommande scenen. Vi vet att deras hus ligger här. Visar även att vinter har blivit sommar.

Scen nr: 15 Grillfest **0:12:08-0:13:20**

Helbild på långbord. Normalperspektiv och Objektiv bildvinkel. En man dukar långbordet som har sallad och pitabröd. Helbild på Mohammed och vän som grillar. Helbild på kvinna och barn som kommer gåendes in på gården. Halvbild på Mohammed och barn kramas. Hel och halvbilder på gäster som plockar på mat på tallrikar samt röker vattenpipa. Mohammed pratar om sin uppgift som 'Umda' i Piteå: "Egentligen är jag det man kallar för 'Umda' på arabiska. Det är som en borgmästare. Alla kommer och frågar efter Abu Ahmad här i Piteå. En invandrare som kommer till Piteå frågar efter Abu Ahmed. De vet att jag har varit här i många år. Bland dom första som kom till Piteå. De vet att de har en person som de litar på."

Hjälpa dom när dom behöver. Visa vägen för dom. De tycker jag är jättebra att dom har den känslan i alla fall."

Tolkning av scenen:

Mohammed visar en mjuk och faderlig sida när han lyfter upp och kramar pojken. Märks tydligt att det är Mohammed som är värden och har även utsett sig själv som det. Han tar på sig ansvaret att hjälpa de nykomna piteåborna.

Scen nr: 16 Stockholm

0:13:20-0:13:31

Översiktsbild över Stockholm. Fågelperspektiv och objektiv bildvinkel. I vänstra hörnet står det Stockholm i vita bokstäver.

Vi byter miljö och nu kommer vi till Stockholm.

Scen nr: 17 Arnela presenteras

0:13:31-0:14:29

Halvbild på en Arnela. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Vit text står i vänstra hörnet: Arnela Hadzisulejmanovic, Studerande, Em-medaljör i Jiu-Jitsu.

Arnela är en ung tjej i kampsportskläder. Mörkt hår, mörka ögon. Hon ler glatt och pratar skånska.

Olika vinklar av hel och halvbilder på Arnela och kille som tränar grepp. Hon kastar killen i backen.

Halvbild på Arnela och tränare. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Tränare och Arnela sitter ner och pratar. Arnela skrattar. Tränaren påpekar att Arnela måste vara fokuserad hela tiden:"

Det är skillnad när du fokuserar dig. Så fort jag ropar så får du in vändningar. Det sitter ju bara i huvudet." Arnela svarar: "Om du säger något som får mig tävlingsinriktad så funkar det." Arnelas röst kommer in över inklippbilderna där hon berättar om när hon kom till Sverige: "Vi flydde ju hit till Sverige från Bosnien på grund av kriget. Jag kom ihåg det precis som igår. Jag var precis på väg hem från skolan och då var jag med en kompis."

Tolkning av scenen:

Vi har precis blivit presenterade för den andra personen i detta program som det ska handla om. Denna person är en ung tjej som är sportintresserad. Genom detta klipp kommer vi direkt in i hennes vardagliga liv med kampsporten. Arnela verkar ha ett bra förhållande till sin tränare. Vi får även ta del av hennes liv före hon kom till Sverige.

Scen nr: 18 Arnela om mötet med islam

0:14:29-0:14:43

Halvbild på en Arnela. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel.

Arnela sitter och berättar om sitt förhållande till sin tro. Hon har på sig andra kläder nu, en träningsjacka. Hon ler och skrattar lite då och då åt det hon berättar.

Arnela: "Så sa hon: Du Arnela, är du jugoslav... om jag... jo hur var det. Om jag var serb, kroat eller om jag var muslim. Så sa jag till henne, men jag är ju jugoslav. Jag tänkte är hon vimsig nu. Återigen så sa hon till mig. Antingen är du serb, kroat eller muslim. Du, så sa jag, jag ska fråga min mamma. Helt ärligt, jag visste inte då. Jag gick och frågade och då förklarade min mamma att vi tillhör, att vi har den bakgrunden att vi är muslimer."

Tolkning av scenen:

Arnela är väldigt karismatisk och lätt att tycka om då hon har lätt till skratt. Hon och Mohammed har båda två gemensamt att deras tro har stärks i och med att de har kommit hit till Sverige.

Scen nr: 19 Bosöns folkhögskola 0:15:02-0:15:11

Översiktsbild på Bosöns idrottshögskola när Arnela går över gräsmattan. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Uppe i vänstra hörnet syns en vit text: Bosöns idrottshögskola. Arnela går över en stor gräsmatta. Hon har träningskläder på sig.

Tolkning av scenen:

Hennes studieplats presenteras och vi blir tagen till nästa lektion.

Scen nr: 20 Massagelektion 0:15:11-0:17:17

Helbild på Arnela. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Arnela står och håller i en bit av en docka som man visar kroppens delar. Skratta åt sitt fel när hon försöker benämna de olika delarna med dess latinska namn. Helbild på Arnela och klasskompisar. En klasskompis masserar en annan. En annan kille står och tittar på. Arnela tar fram ett skellett och använder dennes hand för att massera killen. Klassen skrattar gott.

Halvbild på Arnela. Tiltar ner på händerna. Arnela masserar en klasskompis. Hon är noggrann och frågar både klasskompisen och läraren om olika grepp hon gör. Halvbild på kvinnlig läraren som ser frågande ut när Arnela förklarar vad tron säger om fysisk kontakt.

En del av dialogen som följer mellan Arnela och läraren:

"Lärare: Varför vill du helst inte massera en kille?"

Arnela: I och med att jag är muslim så tycker jag att det känns väldigt olämpligt att massera en kille i och med att det är väldigt fysisk närkontakt och känsla. Framför allt i och med att vi ska byta. Ena gången så masserar jag och sen ena gången ska han massera. Och då ska jag visa naken hud, vilket är förbjudet och det hade känts väldigt fel för mig.

Lärare: Men om man tänker massagemässigt sätt är det ju bra att träna på olika kroppar. För ska man massera i föreningar eller klubbar så kommer man stöta på blandat. Alltså tjejer och killar.

Arnela: Ja, visst det hade underlättat men jag tror inte att det blir problem. Då känner jag att då inriktar jag mig, att jag är en kvinnlig massör och tränar bara kvinnliga på er förening."

Tolkning av scenen:

Denna scen visar hur Arnela får lära sig massage. Arnela och klasskompisarna verkar ha en god stämning. Vilket gör att man vill fortsätta titta och fnittra med. Skämtsam stämning. Arnela är seriös när hon tränar massage på klasskompisen. Hon har även en integritet när det kommer till vad som hon tycker känns okej eller inte i hennes utbildning i förhållande till sin tro.

Scen nr: 21 Arnela om framtidsplaner 0:17:17-0:17:53

Närbild på Arnela. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Hon sitter vid sin dator och skriver. Halvbild på Arnela. Pratar till den som står bakom kameran: "Den här självförsvarskursen som jag har velat starta under lång tid. Handlar om att jag ska få en kurs i stora moskén. En kurs som handlar om att muslimska tjejer inte bara ska lära sig att slåss utan också allt det här med hälsan, om mat. Ja, allt du kan tänka dig som rör mat hälsa och kampsport."

Tolkning av scenen:

Vi blir tagna till Arnelas lägenhet. Arnelas framtidsplaner blir presenterad.

Scen nr: 22 Hälsa och tro

0:17:53-00:18:31

Översiktsbild av Moskén. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Halvbild av Arnela som går och berättar om sitt jobb på moskén. Halvbild av Arnela, hon står framför dörren till Moskén. Hon har ett stort leende: "Det är också ett sätt att dyrka Gud genom att ta hand om sig själv. Nu när det är klart att jag får ha min kampsportshälsokurs här i moskén känns det riktigt bra. Det känns riktigt härligt att fått det igenom. Det är viktigt, tycker jag, att engagera sig för muslimska tjejer. Det är viktigt för mig att lära ut det jag har lärt mig."

Tolkning av scenen:

Arnela kopplar ihop hälsa med tro vilket är intressant. Hennes energi smittar.

Scen nr: 23 Kurs i Moskén

0:18:31-0:19:12

Halvbild av Arnela. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Arnela står inne i Moskén. Hon talar lugnt och är seriös i sin roll som kursledare. Halv och närbilder på kursdeltagare som lyssnar och antecknar. De ställer frågor till Arnela som hon lugnt svarar på.

Tolkning av scenen:

Deltagaren vågar fråga vilket kan betyda att deltagarna känner att hon är en bra ledare. Arnela känns trygg och säker i sin roll. Uppfriskande att producenten valt att visa en roll hos henne som inte är den klassiska stereotypa bilden av kvinnor i islam.

Scen nr: 24 Arnela om sin tro och träningen

0:19:12-0:20:15

Halvbild av Arnela och klasskompisar som gör sittups. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel.

Arnela: "När jag började förstå islam mer, just det här, är det okej att jag tränar med killar?... Vilket kändes helt normalt tills jag började höra folk säga och tills jag började läsa mer. Då var det precis som en bomb kom. Ja, hallå ja, lilla den, just den delen har du fel. Det är inte rätt. Det kan bli fel. Jag tog ändå det beslutet att jag litar på mig själv, jag litar på att Gud vet ju vad, hur jag tänker och hur jag känner. Jag tar det här beslutet att stanna kvar."

Tolkning av scenen:

Klippen illustrerar det hon pratar om. Vi får se att hon tränar med grabbarna. Hon tar upp problem med sin tro och det liv hon lever. Vilket gör att hon verkar ännu mer stark när hon väljer att lita på sin gud och sig själv i sina val.

Scen nr: 25 Arnela om bönen

0:20:15-0:22:52

Översiktsbild av en idrottsbyggnad. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel.

Ser en man gå mot byggnaden. Närbild av Arnela som berättar om hur gud hjälper henne i sitt tävlande. Hon pratar lugn och med seriös ton. Helbild av Arnela som går längst en korridor. Hon har vit tävlingsdräkt på sig. Hon ser sammanbiten och fokuserad ut. Andra personer, killar och tjejer står i korridoren och pratar. Halvbild av Arnela. Normalperspektiv, objektiv bildvinkel. I vänstra översta hörnet står en vit text: Internationell cup i Jiu-Jitsu. Helsingborg maj 2007. Helbild på Arnela och motståndare. Ligger på golvet och har tagit grepp om varandra.

Helbild på Arnela och motståndare. Tackar för tävlingen.

Halvbild på Arnela och tränare. Arnela ser besviken ut men får ett leende på läpparna av tränarens kommentar. Halvbild på Arnela. Arnela pratar till personen bakom kameran.

En del av dialogen:

"Innan vi ska tävla då säger jag till Gud: Okej, nu har jag verkligen gjort allt jag kan. Jag har ätit rätt. Jag har tränat rätt som en galning. Nu måste du hjälpa mig. Och då vänder jag mig till Gud. Inne på mattan säger jag: Bism Allah Alrahman Akrahim. Väldigt starka ord som betyder, Guds, den barmhärtiges namn. Det värmer mig och det lugnar ner mig. Och sen går jag på mattan...

Nu testas jag verkligen. Det här kommer att vara en period som jag kommer att bli starkare av när jag väl klarar det. Sen när jag börjar vinna igen, kan jag säga, jag har haft de här tuffa perioderna, jag kan ta det igen."

Tolkning av scenen:

Det Arnela berättar om gud och idrotten visar på hur hon i sitt vardagliga liv tar stöd av sin tro. Genom att hon inte skrattar och ler som vanligt så förstår man snabbt att detta är något väldigt viktigt för henne. Arnela verkar vara väldigt målinriktad. Kopplingen till Gud. Trygghet i sin tävlan. Arnela kämpar för att vinna. Arnela förlorar. Men verkar vara en sportslig förlorare då hon klappar händerna till vinnaren. Arnela ser stark ut och beslutsam av att se detta som något positivt.

Scen nr: 26 Bussfärd hem 0:22:52-0:23:24

Närbild på bussfönster. Halvbild på Arnela. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Hon tittar ut genom fönster.

Arnelas röst kommer in över inklippsbilderna. Hon berättar om sina föräldrars förhållande till religionen: "Mina föräldrar har haft svårt med det i början. Att jag har valt att fördjupa mig i religionen. Dom har vuxit upp med att religion är något farligt."

Tolkning av scenen:

Denna scen tar oss till hennes familj. Vi förstår också att det är hon själv som valt att närma sig religionen islam, vilket föräldrarna har varit tveksamma emot.

Scen nr: 27 Arnela hemma hos mamma 0:23:24-0:26:51

Närbild på fönster i rödmålat hus. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel.

Arnelas mamma och syster vinkar genom fönster. Halvbild Arnela och mamma. Arnela och mamma kramar om varandra. Arnelas mamma gråter. När de slutat att krama varandra så bjuder mamman in kamerateamet att kliva in. Mamman har kortklippt hår. Genom olika hel och halvbilder får vi se mamman och Arnela prata i köket och i vardagsrummet om tävlingen och sina rötter. Arnela börjar gråta när de pratar om mormodern.

En del ur dialogen:

" Arnela: Jag har så ont i huvudet. Jag har inte ätit.

Arnelas mamma: Ja, du kan ta saft att dricka. Hur gick tävlingen?

Arnela: Fråga inte. Det gick inte bra.

Arnelas mamma: JA, det ska bli bra. Varför inte? Nästa gång går det bättre.

V.O: Mamman: nästa gång, alltid finns nästa gång.

Arnela: Jag har inte kraft att öppna den.

Mamman: Mamma kan öppna den.

Arnela: Jag är så klen.

Mamman: Du är trött. Mamma är här idag att hjälpa. .... Idag är det 20 år sen min mor gick bort. Min mamma brukade göra på detta sätt när hon brukade gå ut. Titta din mormor gjorde så här.

Arnela: Jag kommer ihåg.

Arnelas mamma: Ja, du kommer ihåg, Ja du kommer ihåg när hon kallade dig 'min ros i trädgården'.

Ibland gjorde hon på detta sätt.

Arnela: Jag visste inte att det var 20 år sen.

Arnelas mamma: Det var fel av mamma att säga det. Ja, det är bra att minnas och tänka på henne.

Arnela: Ja. Jag tror att hon är glad.

Arnelas mamma: Hon vet att vi alltid tänker på henne. Och farfar och morfar. Alla vet att vi tänker på dem. Det är olika minnen från vårt hemland. Man kommer ihåg."

Tolkning av scenen:

Mamman och Arnela verkar ha väldigt nära kontakt till varandra. Mamman upplevs glad över att ha Arnela hemma för en stund. Mamman pysslar om Arnela och ger stöttande kommentarer. Systemen verkar vara van att mamman säger såna saker som 'alltid nästa gång' och ger ett litet leende till Arnela. Dessa klipp visar kärleken mellan mor och dotter som har förts vidare genom tre generationer. Oerhört känslosamma klipp som visar att de båda kan prata öppet och visa känslor.

Scen nr: 28 Arnela om framtiden

0:26:51-0:27:53

Översiktsbild på idrottssal och Arnela som styrketränar. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Lyfter tyngder. Helbild på Arnela som styrketränar. Inzoom till närbild.

Fågelperspektiv och objektiv bildvinkel. Ligger på en balansboll och lyfter tyngder. Halvbild på Arnela. Normalperspektiv och objektiv bildvinkel. Arnela sitter på balansbollen och pratar till personen bakom kameran:

" Målen inom kampsporten är stora. Jag ska bli riktigt välkänd instruktör inom Europa, inte bara inom Sverige. Jag ska ta flera stora mästerskap, och jag ska ta VM-guld. Så som det känns. Schemat som jag har framför mig och dom tränare som jag har runt omkring mig betyder att jag kan ta det här guldet. Jag ska bli mycket, mycket stark. Jag ska bli smidig, framför allt rörlig. Det kommer att göra min kropp stark av att bara pressa i mig näringsrik, energirik mat."

Tolkning av scenen:

Arnela är målmedveten och detta får även avrunda porträttet av henne. Som en stark och fokuserad tjej.

Scen nr: 29 Svart- ruta med info

0:27:53-0:28:00

Svart ruta med vit text: 23 augusti 2007 vann Arnela VM-brons i Brasiliansk Jiu-Jitsu. Arnela har nått fram till ett delmål.

Scen nr: 30 Eftertext

0:28:00-0:28:25

Samma som vinjetten i början men med eftertexter. Här får vi veta att det är en samproduktion inom ramen för EBU.

6.1.5 Tolkning och programmens 'usp'

Båda programmen bjuder in tittaren till att möta människor som är troende i islam. Det som skiljer dem åt är att det första från 1989, *Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva* är mer distanserat. Detta program vill presentera islam och speciellt de fem pelarna. Nagat blir tittarnas guide, däremot kommer de inte Nagat nära utan får en mer 'informativ' bild av hennes religion. En av anledningen till att Nagat känns långt borta kan vara att hon pratar väldigt sällan om sig själv utan istället väljer i första hand att presentera religionen generellt.

I det andra programmet från 2007, *Muslim i Europa- Muslim i Sverige* presenteras islam genom porträtt av troende människor så som Mohammed och Arnela. Här får dessa personers vardagliga liv ett större utrymme. Programmets 'usp' är med andra ord liknande. Båda programmen erbjuder tittaren kunskap om islam. Detta genom att få möta troende inom religionen. Det skiljer sig dock i hur tittaren stimuleras i detta. Medan det första programmet stimulerar tittaren till att diskutera skillnader så visar det andra programmet mer likheter. Det sistnämnda visar dessutom mer känslor hos huvudkaraktärerna vilket kan öka närhetskänslan.

6.1.6 Egna kommentarer

Efter första gången jag tittat igenom de båda programmen så hade jag en väldigt tydlig känsla av att jag tilltalades mer av det andra programmet. Anledningen till detta kan bero på att tv-mediet har förändrats på dessa 19 år där berättartekniken skiljer sig från det som jag är van vid från dagens dokumentärer. Likaså kan anledningen till att jag irriterade mig på det första programmet vara att bilden av islam har förändrats i samhället. Om jag sett detta program första gången 1989 hade jag kanske inte reagerat lika starkt. Nu tyckte jag dock att programmet var alldeles för generaliserande och presenterade mer skillnader än likheter. Det andra programmet fick jag som sagt en närmare känsla till.

Nu efter näranalysen kan jag se andra användningsområden till båda programmen än som informativ källa om islam. Jag kommer dock att återkomma till detta i den pedagogiska diskussionen. Innan denna diskussion kommer den komparativa analysen jämföra de två programmen på ett djupare plan.

6.2 Komparativ analys

6.2.1 Sammanhang

De båda produktionernas yttre förutsättningar påminner om varandra. Båda är produktioner genom Utbildningsradion. De har nästan samma målgrupp. *Olika tro i Sverige- islam - ett sätt att leva* vänder sig som sagt till ungdomar mellan 13 och 18 år medan den andra *Muslim i Sverige- Muslim i Europa* har målgruppen 19 åringar upp till 99 år. Likheten ligger i att båda produktionerna går att använda på gymnasiet. Båda två finns även att beställa genom mediecentraler och marknadsförs genom dessas listor. Det som skiljer är att programmet från 2007 finns att hitta på Utbildningsradions hemsida och har dessutom en egen webbsida med lärarhandledning vilket inte filmen från 1989 har.

6.2.2 Språket och Stilen

Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva bygger på en intervju i samma miljö men inklippbilder från flera olika miljöer. Vid några tillfällen får man se och höra Nagat prata med andra medverkande i klippen. Men i överlag så är det inklippbilder med 'voice over'. Det vill säga att ljudet från intervjun läggs över klippen. Det andra programmet *Muslim i Sverige- Muslim i Europa* har fler intervjuer i olika miljöer. Likaså är dessa intervjuer även gjorda när Mohammed och Arnela arbetar aktivt med något i hemmet eller är ute och går

istället för att de sitter stilla ner och tittar in i kameran. Detta medför att en intimare känsla uppstår. Vi får 'prata' med dem i deras vardagliga miljö.

6.2.3 Innehållet

Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva handlar i första hand om religionen islam. Där de fem pelarna presenteras. Nagat pratar om trosbekännelsen, bönen, allmosa, fastan samt vällfärden. Men i programmet kommer även upp områden som kvinnan, slöjan och giftermål. Det viktiga står mellan raderna i blickar och gester. Genom att se hur Nagats klasskompisar himlar med ögonen och ser uttråkade infinner sig en känsla av att hon egentligen inte är en i klassen, hon är den andra. Likaså genom att analysera Nagats svar i intervjun framstår det som att hon mest fått frågor som handlar om skillnaden mellan hon som muslim och alla andra ungdomar som icke troende.

Det andra programmet *Muslim i Sverige- Muslim i Europa* handlar mer om personerna Mohammed och Arnela än om religionen islam. Detta program visar deras sätt att förhålla sig till det svenska samhället med sin tro, att få religionen att gå ihop med vardagen. De delämnena som går att hitta är bland annat om terrorism, kvinnan, politik, gemenskap, hälsa och bönen. Känns som att producenten för detta program försöker motarbeta ett vi och dom.

6.2.4 Det Sociala

I programmet *Olika tro i Sverige - islam- ett sätt att leva* framstår Nagat som den troende medan de andra medverkande som icke troende. Likaså känns det som att producenten och Nagat antar att tittaren inte är troende. Framför allt inte muslim. Det byggs upp ett jag som troende och du som icke troende mellan Nagat och tittaren. Det österländsk i jämförelse med det västerländska. Detta framgår väldigt tydligt i scenen där hon ska berätta inför klassen om sin tro. Nagat informerar tittaren om hennes tro. De värderingar som kommer fram är att Nagat anser att det muslimska sättet att leva är det rätta. Hon påpekar vid flera tillfällen att ungdomar och kvinnor i det västerländska samhället har det svårare för att de inte tror på något.

I *Muslim i Europa- Muslim i Sverige* framstår Mohammeds tankar som att du och jag är lika. Mohammed presenteras som politiskt aktiv i samhället och som en mycket social person. När Mohammed i början uttalar sig om hur kallt det är i Piteå och undrar varför han måste bo där så blir han ett med den 'svenska' mentaliteten. Det vill säga att svenskar klagar gärna på det kalla vädret och undrar varför de bor kvar men skulle ändå aldrig flytta. Mohammed anser att religionen har hjälpt honom i sitt liv men det framkommer aldrig vad han tänker om icke troende. Men i och med att han respekterar och älskar sin fru som inte är troende muslim så byggs en identitetsbro till de tittare som är inte troende. Arnela presenteras som en ung självständig och stark kvinna. Även här tycks tankarna vara att du och jag som lika. Arnela är närmare i ålder när det kommer gymnasieelever. Genom att hon kopplar sin tro till sin sport så byggs broar här mellan henne och alla som har en fritidsaktivitet som de satsar på. När Arnela talar om hur hon anpassar religionen till hennes liv så visar hon att religionen är viktig för henne men även sporten och det vardagliga livet. Detta gör att både troende och icke troende kan identifiera sig med henne. Arnelas närhet till skratt gör det också lätt att vilja fortsätta följa henne i programmet.

Både Mohammed och Arnela har kommit religionen närmare på grund av flytt till Sverige. Kanske är det just detta som gör att det blir lätt för både troende som icke troende att identifiera sig med dem.

6.2.5 Samband

Båda programmen ger intrycket av att de har påverkats av de diskussioner som skett i samhället och i medier om islam. Det första programmet från 1989 tar till stor del upp frågor kring kvinnan i islam. Året innan publicerades boken *Inte utan min dotter* av Betty Mahmoody, där islam framstår som något farlig för kvinnan. Boken filmatiseras åren efter och kom upp på bio 1991. Även om boken och filmen i sig inte haft direkt inflytande på produktionen av *Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva* så får Nagat stå till svars inför klassen när det kommer till hennes val av att leva som troende muslim. Där hon bland annat får frågan om varför hon bär slöja. Likaså får hon svara på vad hon tycker om bilden av den förtryckta kvinnan. I programmet från 2007 kommer frågan om islam i medierna inte upp lika tydligt men under scenen på konditoriet så diskuterar Mohammed och hans vänner om hur islam blir kopplat till terrorism i medierna. Mohammed nämner även att han började läsa in sig på kvinnans roll islam i och med att han flyttade till Sverige. På grund av att han ofta fick frågor kring detta. Båda programmen kan även ha ett stort inflytande från skolans värld och de läroplaner som existerat under vardera programs produktions år. *Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva* producerades under åren när Lgy 70 var aktuell. Där hänvisar man till att eleverna ska utveckla ett kritiskt betraktelsesätt, debattera och ifrågasätta rådande förhållanden. Skolan ska verka för jämställdhet mellan mannen och kvinnan. Likaså nämns att skolan ska öka förståelse hos eleverna för de grupper som har särskilda problem i det moderna samhället. Vilket också ska prägla synen på andra nationer och folkgrupper. Detta går alla att koppla till synen på hur Nagat presenteras i programmet. Hon förespråkar ett manligt och kvinnligt som inte överensstämmer med det 'moderna jämställda' samhället. Klasskompisarna verkar tycka synd om hennes situation.

Muslim i Europa- Muslim i Sverige producerades under den nuvarande läroplanen Lpf 94. Där ligger tyngdpunkten på att förmedla de grundläggande värdena. Vilket bland annat är: människoliv är okränkbart, individens frihet och integritet, alla människors lika värde samt solidaritet med svaga.

Skolan ska likaså öka förståelse hos elever för andra människor och förmågan till inlevelse. Detta ska göras genom att öka tryggheten i den egna identiteten och det egna kulturarvet. Både Mohammed och Arnela presenteras som likvärdiga människor som är lätt att ta till sig. Programmet låter dessa två människor bjuda in tittaren till sina liv men fortfarande finns integriteten där. Dessutom lyfts detta fram då Arnela måste tampas med vad som känns rätt för henne när det gäller utbildningen och hennes tro. Då speciellt när hennes lärare undrar varför hon inte vill ge killar massage.

7. Pedagogisk diskussion i skenet av postkoloniala teorier

En av utgångspunkterna i detta arbete var att analysera de två pedagogiska programmen för att se om de skulle vara bra material att använda i klassrummet när det kommer till att öka elevers förståelse för religionen islam? Det vill säga om programmen är öppna och fördomsfria. Eller går det att hitta stereotypa bilder av islam? Finns det ett 'vi och dem' perspektiv? Och slutligen går filmernas programinnehåll att koppla ihop med läroplanernas samt kursplanernas innehåll?

Den första filmen från 1989 *Olika tro i Sverige- islam - ett sätt att leva* låter Nagat berätta om islam. I påannonseringen innan programmet får vi veta att hon kommer från Eritrea. Där får vi även veta att muslimer över världen inte pratar samma språk att dom har skilda kulturbakgrunder, olika utbildningar och olika livserfarenheter. Även om kvinnan som påannonserar programmet vill visa att muslimer inte är en enhetlig grupp så skiljer hon muslimer från oss andra i Sverige när hon uttrycker det med ordet dom. Likaså genom att presentera Nagat som Eritrean i påannonseringen men först i scenem låta henne prata om sig själv gör att hon från en början blir en främmande och annorlunda person från ett annat land än Sverige. Hon är inte längre en vanlig svensk ungdom. Detta förstärks ytterligare när andra ungdomar berättar i anslaget vad de vet om islam där sista inklippsbilden är på Nagat när hon tittar ner i backen och flackar med blicken.

De stereotyper som Edward Said talar om är att orienten är tidlös, primitiv och bakåtsträvande. Samt att en Orient är udda, konstig och bisarr. Bilden av Nagat som växer fram i programmet är till viss del orientalisk. När Nagat står inför klassen och berättar om sin tro varvas klipp på klasskompisar som sitter med armarna i kors och himlar med ögonen. De frågor som tas upp speglar tankar om skillnader mellan öst och väst. Varför bär hon slöja? Vad tycker hon om bilden av islam som kvinnoförtryckande? Nagat ställs i en position där hon måste försvara bilden av att islam som något konstigt och udda, något primitivt och bakåtsträvande.

Detta program har som sagt byggts upp på en intervju med Nagat som sedan presenterats med inklippsbilder och scener som ska illustrera det Nagat pratar om. De frågor som hon har fått handlar till mesta dels om skillnader mellan islam och det liv som ungdomar lever i Sverige. Moa Mattis skriver i *Orientalism på svenska*⁴⁵ om hur Sverige skapas på nytt varje dag genom de berättelser och bilder som cirkulerar i medier och vardagens möten. Genom att ta upp skillnader så kommer likheter i skymundan. Nagat pratar bland annat om hur svenska ungdomars sätt att träffa kärleken skiljer sig med hur hon och andra muslimer gör. Hon påpekar även att muslimers sätt är mycket bättre.

Ylva Brune i *Orientalism på svenska*⁴⁶ skriver att medierna gärna framställer 'den andre' kvinnan som förtryckt och okunnig men kan befrias av 'oss'. Likaså i detta program så tar klasskompisar upp denna tanke då de undrar om Nagat aldrig velat bli mer som dem. Genom att låta Nagat berätta hennes bild av islam så bemöter hon klasskompisarna och eventuellt tittarnas frågor. Hon menar på att islam är en bättre väg att gå än den icke troende västerländska. Programmet visar på att Nagat inte anser sig själv vara ett offer. Problematiken kvarstår dock i att ett 'vi och dom' fortfarande existerar.

Vi får dock inte glömma att programmet från 1989 producerades under tidsperioden då Lgy – 70 var gällande. Där gymnasieskolans undervisning skulle stimulera eleverna att debattera och ifrågasätta rådande förhållanden när det kommer till jämställdhet mellan mannen och

---

⁴⁵ Matthis, 2005:10

⁴⁶ Ibid. 94

kvinnan. Likaså skapa förståelse för grupper som har problem i det moderna samhället där principen även skulle prägla synen på andra nationer och folkgrupper. Med andra ord går läroplanen och kursplanen Lgy-70 att koppla ihop med programmets innehåll.

Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva skulle kunna vara ett bra pedagogiskt material i klassrummet. Dock inte av den anledning som först förutspåddes där det skulle verka som ett informationsprogram om islam. Utan i syfte att få eleverna att diskutera bilden av islam i medierna, skolböckerna och i det svenska samhället. Speciellt i förhållande till det andra programmet *Muslim i Europa- Muslim i Sverige*. Detta skulle kunna göras både i religionsämnet men också i medieämnena. Frågor som då skulle bli aktuella är: Vad är det som har plockats ut? Hur skulle du som elev välja ut frågor till den du intervjuar och vilka bilder? Hur skulle du vilja presentera Nagat, Mohammed och Arnela? Vad skulle du vilja veta mer om? Om eleverna och läraren har ett mediekritiskt förhållningssätt till programmet *Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva* och diskuterar 'vi och dom' perspektivet, skulle detta kunna leda till en öppnare dialog i klassrummet och ökad förståelse och nyfikenhet till religionen. Just därför skulle även det andra programmet *Muslim i Europa- Muslim i Sverige* göra nytta då det visar en helt annan bild av de medverkande.

Muslim i Europa- Muslim i Sverige från 2007 är som sagt uppbyggt på ett helt annat sätt med en intervju och inklippsbilder. Här har Mohammed och Arnela intervjuats i olika miljöer medan de är aktiv med olika saker. Detta gör att det känns som att vi som tittare är närmare de medverkande i deras vardag. Mohammed presenteras som Pitebo och före detta PLO-soldat och Arnela som Em-medaljör i Jiu-Jitsu samt studerande vid Bosöns idrottsfolkhögskola. Programmet visar både deras kontakt med sitt ursprung och sitt förhållande till tron samt hur denna kan appliceras i det vardagliga livet. Genom att programmet fokuserar på likheter mer än skillnader så framstår de medverkande som vanliga människor som är troende, inte konstiga, främmande och annorlunda. Mohammed och Arnela framstår som trygga, glada och öppna människor tack vare tron. De fördömer inte människor som inte är troende. Här presenteras inte längre ett öst och väst, där muslimer är obildade och farliga.

I boken *Orientalism på Svenska*⁴⁷ tas bland annat upp hur mediebilder tillskriver invandrare egenskaper som de tvingas förhålla sig till. Mohammed och hans vänner tar upp bilden av muslimer som terrorister samt bilden av kvinnoförtrycket. De anser dock att de själva måste bemöta detta dels genom att informera själva men även genom sitt eget handlande. Men i övrigt diskuteras inte bilden av islam i programmet. Varken av Arnela eller Mohammed. De pratar endast om hur de valt att själva förhålla sig till tron i deras vardagliga liv inte över hur de tvingats bemöta tillskrivna roller. Just på denna punkt skiljer sig de båda programmen. *Olika tro i Sverige- islam - ett sätt att leva* tillskriver Nagat rollen som förtryckt och motståndare till det västerländska sättet att leva. Medan *Muslim i Europa- Muslim i Sverige* låter tittaren lära känna de medverkande som stolta muslimer och medborgare i vårt samhälle. För både troende som icke troende elever bör ett program som inte tillskriver roller skapa mer identifikation med den medverkande än ett som visar stereotypa bilder.

I läroplanen och kursplanen Lpf-94 ligger tyngdpunkten just på att eleven ska få ökad förståelse för andra människor och förmågan till inlevelse vilket detta program medför.

Muslim i Europa- Muslim i Sverige känns mycket mer öppnare och fördomsfritt än programmet från 1989. Detta program skulle gå att använda som pedagogisk material i klassrummet för att skapa en större förståelse för religionen. Men som påpekats tidigare så skulle även programmet vara till nytta i jämförelse med det andra programmet för att diskutera 'vi och dom' perspektivet samt bilden av islam i medierna.

---

⁴⁷ Matthis, 2005:98

8 Avslutande diskussion

Denna diskussion kommer behandla de resterande frågeställningarna som inledningsvis presenterades. Dessa är: Hur framställs bilden av islam i de två programmen? Vad har ansetts viktigt respektive mindre viktigt att ta med? Vilka områden har fokus legat på? Vilka områden har ägnats mest respektive minst tid till? Samt skiljer sig bilden av islam mellan de två produktionerna? Hur har den förändrats på 19 år?

Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva berättar om islam genom Nagat. Där fokuset har legat på de fem pelarna. Det känns som att det viktiga här har varit att informera om religionen snarare än låta oss känna Nagat som person. De områden som har ägnats mest tid till har varit frågor kring mannen och kvinnans roll i islam samt alla regler om vad man inte får göra som muslim. Programmet lyfter fram skillnader snarare än likheter.

Även *Muslim i Europa- Muslim i Sverige* låter troende berätta om islam. Här är det dock två personer som berättar om sitt förhållande till religionen. Fokuset ligger på Mohammed och Arnela och att porträttera dem som två vanliga människor i Sverige och hur de anpassar sin tro till det liv de lever. Även om detta program tar upp vissa pelare i islam så som bönen så är det inte i ett informerande syfte utan snarare i syfte att visa hur bönen blir en naturlig del i livet. De områden som får mest utrymme är det dagliga livet. Det vill säga när det handlar om Mohammed får vi se honom med vännerna, i hemmet och i hans politiska arbete. När tittare får följa Arnela så handlar det om hennes träning, skolan och framtidsplaner. Programmet lyfter fram likheter snarare än skillnader.

Medan det första programmet från 1989 förmedlar en bild av islam som något annorlunda och inflyttat till Sverige så förmedlar det andra programmet från 2007 islam som en del av oss, en del av samhället. På dessa 19 år har frågorna kring islam förändrats. I *Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva* får frågor kring kvinnan en stor roll. I programmet från 2007 så diskuteras terrorism men får dock inte så stort utrymme. Kan anledningen vara att kopplingen i media mellan islam och terrorism blivit större sedan den 11 september 2001? Vilket i sin tur gör att det blir omöjlighet att inte snudda vid ämne i programmet. Samtidigt så verkar producenten för detta program sträva efter att visa personerna i deras vardagliga liv och därmed komma ifrån stereotypa bilder.

Kjell Härenstam som har skrivit boken *Skolboks- islam* menar på att anledningen till att bilden av islam i läroböcker har gått från att vara generaliserande till att presenteras ur olika perspektiv är för att författarna till böckerna har haft mer kontakt med forskare inom islam samt kontakt med muslimer. Detta är även fallet för de båda programmen. Det som jag tror kan vara en stor skillnad är att det första programmet verkar vara producerat utifrån att muslimer är en minoritet där muslimska elever är sällsynta i ett klassrum. Medan det andra programmet tycks spegla ett mer multikulturellt samhälle som även återfinns i klassrummen. Skillnaden mellan de två programmen syns redan vid valet av rubrik. Det första programmet från 1989 *Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva* antyder att det är just religionen vi ska få möta inte personen bakom. Medan *Muslim i Europa- Muslim i Sverige* lyfter fram i titeln att det är muslimen, människan som är troende som vi ska få möta.

Detta arbete har varit en utmaning då jag konstant har behövt reflektera över hur jag beskriver och tolkar det jag har sett i programmen. Har jag själv en stereotyp bild av islam? Tänker jag i ett 'vi och dem' perspektiv? Nu när denna uppsats lider mot sitt slut skulle jag vilja uppmana till fortsatt forskning inom detta ämne och då ur elevers perspektiv. Hur upplever elever dessa program eller andra program om islam? Kanske kommer de ha samma uppfattning eller så framträder en helt ny bild. Varför inte ta det ett steg längre och låta eleverna producera egna program. Vad skulle då sägas?

9. Sammanfattning

Syftet med denna uppsats har varit att titta närmare på två pedagogiska program för att se hur dessa beskriver islam i Sverige. Först gjordes en näranalys av vardera program för att sedan jämföra de båda i en komparativ analys. Genom dessa analyser och diskussioner i skenet av postkoloniala teorier har följande slutsatser vuxit fram:

Bilden av islam framställs i båda programmen genom porträtt av muslimer. Det första från 1989 *Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva* låter Nagat, en ung tjej berätta om islam och då framför allt om de fem pelarna. Fokus ligger på att informera om islam och inte berätta om Nagat. De områden som har fått mest tid är frågor som rör kvinnans roll och alla regler om vad man inte får göra inom islam. I *Muslim i Europa- Muslim i Sverige* från 2007 porträtterar två muslimer. Tittaren närmar sig islam genom Mohammed och Arnela. Fokus ligger på att lära känna de medverkande och se hur de applicerar sin tro i det vardagliga livet. De områden som fått mest utrymme är deras vardagliga liv så som möten med vänner, i hemmet, skolan och på tävlingar.

Det som skiljer bilden av islam åt i de två programmen är att det första från 1989 presenterar religionen som något annorlunda och inflyttat till Sverige. Medan det andra programmet från 2007 närmar sig religionen som en del av oss, en del av samhället. Båda programmen tycks vara påverkade av debatten om islam i medierna och samhället. Likaså går båda att koppla till den läroplan som existerat under respektive programs produktionsår.

Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva innehåller fler stereotyper än *Muslim i Europa- Muslim i Sverige*. Detta gäller även 'vi och dem' perspektivet. Det första programmet skapar en distans till Nagat då hon dels inte berättar om sig själv utan i generella termer och dels fördömer icke troende människor.

Båda programmen skulle kunna fungera bra som pedagogiskt material i klassrummet. Dock på olika sätt. Programmet från 1989 fungerar bra om läraren och eleverna har ett mediekritiskt förhållningssätt till det och diskuterar 'vi och dem' perspektivet. Det andra programmet från 2007 fungerar dels som självsående för att öka nyfikenhet och förståelse för tron men också som en film att jämföra med programmet från 1989. Detta för att utveckla diskussionen kring mediernas roll när det gäller bilden av islam.

Källförteckning

Bergqvist Thomas (Textredigering) 2006. *Lärarboken 2006/07*, Lärarnas Riksförbund.

Carlsson Anders, Koppfeldt Thomas. 2001. *Bild och retorik i media*, Malmö: Liber ekonomi.

Hansson Hans, Karlsson Sten-Gösta, Nordström Gert Z. 1999. *Bildspråkets grunder*, Trelleborg: Liber AB.

Hellspong Lennart. 2001. *Metoder för brukstextanalys*, Lund: Studentlitteratur.

Härenstam Kjell. 1993. *Skolboks-islam : analys av bilden av islam i läroböcker i religionskunskap*, Göteborg : Acta Universitatis Gothoburgensis.

Larsson Göran, Lövheim Mia, Lindeman Alf (red.) 2006. *Religion och medier - Några perspektiv*, Danmark: Studentlitteratur.

Matthis Moa (red.) 2005. *Orientalism på svenska*, Stockholm : Ordfront i samarbete med Re:orient.

McLeod Johan. 2000. *Beginning Postcolonialism*, Manchester University.

Said W. Edward. 2000. *Orientalism*, Stockholm : Ordfront.

1983. *Läroplan för gymnasieskolan 1 : Allmän del, upplaga 3*, Stockholm : Liber Utbildningsförlag.

Kursplan Religion A på gymnasiet, 2008:05:15

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=5&skolform=21&id=3204&extraId=>

Utbildningsradions Public-service- redovisning, 2007,

http://www.ur.se/upload/ur.se/pdf/pdf_vt08/ur_public_service_redovisning_2007.pdf

DVD 1

Olika tro i Sverige- islam- ett sätt att leva. 1989. AV-nummer: U89200-02. Medioteket. Stockholm Stad.

DVD 2

Muslim i Europa- Muslim i Sverige. 2007. AV-nummer: U100249-01. Medioteket. Stockholm Stad.

Näranalys – Anders Carlsson och Thomas Koppfeldt

Steg 1 Inledning

1.1 Titel, Tv-kanal

1.2 Genre och målgrupp

1.3 Fakta kring programmet, till exempel:

- Antal tittare
- Sändningstid
- Reklampriser
- Producent, redaktionsmedlemmar, programledare

1.4 Formatet, programidén: en kortfattad programbeskrivning

- Vilka är programmets spelregler? Hur genomförs programmet?

Steg 2 Tolkningar av bilder, tal och framträdanden

2.1 Visa (eller beskriv skriftligt) de inslag eller bildserier som ska analyseras

Tag fasta på:

- Bilderna: kamerarörelse, bildvinkel, utsnitt, klipp, ljussättning, med mera
  - Programledaren: Uppträdande, sätt att tala och tilltala gäster och publik, utseende, klädsel, gester, med mera
  - Gästen: Uppträdande, sätt att tala, utseende, klädsel, gester, med mera
- Om det finns flera medverkande gäster; har de olika roller?
- Dialogen mellan programledare och gäst
  - Rekvisita: Redskap, teknik och tillbehör för programledare och gäster
  - Dekor: Hur ser scenen ut? Färger, former, material, teknik
  - Fasta inslag: Komedier, sketcher, tävlingsmoment, omröstningar, med mera
  - Musikinslag: Musik, artist
  - Studio- eller Tv-publikens medverkan

2.2 Tolkningar

2.3 Reklaminslag kring programmet (eventuellt)

Steg 3 Slutsatser och kommentarer

3.1 Formulera självständigt en ”usp”. Diskutera:

- Vad får publiken uppleva? Hur tilltalas, roas och stimuleras den?
- Vilka inslag i bild, tal, musik och framträdanden kan tas som exempel på detta?
- Vilka behov hos publiken kan tillgodoses?

3.2 Egen kommentar; hur man själv tilltalas, personliga kommentarer

Näranalys bearbetad – Ett exempel på analys av en scen

Scen nr: Påannonsering 00:00:02- 00:00:33

Bild (Kamerarörelse, bildvinkel, klipp, ljussättning)

Normalperspektiv och halvbild rakt framifrån på tv-hallåa. Objektiv bildvinkel. Ljuset är satt på tv-hallåan. Rakt klipp till anslaget av programmet.

Medverkande (sätt att tala, utseende, klädsel, gester)

En medelålders kvinna med lite rödlätt kort frisyr. Hon bär glasögon med vinröda bågar. Hon har en långärmad piketröja med ränder i färgerna, röd, gul, svart och blå. Hon talar lugnt och samlat, lite allvarlig ton. Hon kastar blickar neråt var tredje, fjärde ord. I övrigt sker inga andra gester.

Dialogen

Tv-hallåan: Det finns ungefär 70000 muslimer i Sverige och dom kommer från många olika länder. Dom pratar inte samma språk, dom har skilda kulturbakgrunder, olika utbildning och olika livserfarenhet. Och har inte heller samma politiska uppfattning. Men man har ett gemensamt, man är muslim och det religiösa språket är arabiska. Vi ska nu få möta Nagat, Hon är sjuutton år och kommer från Eritrea.

Miljö

Grå bakgrund med vit UR-logga i vänstra hörnet.

Musikinslag/ljud

Tyst i bakgrunden under tiden tv-hallåa pratar men i och med fade till anslaget så kommer musik in som tillhör anslaget. Ljusa toner från en flöjt. Stillsamt, vacker och aningen sorgsen musik.

Sammanfattning och tolkning

Tv-hallåans allvarsamma ton gör oss åskådare förberedda på att det är ett program av dokumentärt inslag. Får nästan känslan av att vi ska få se något sorgligt då dessutom den vemodiga musiken kommer in i slutet av påannonseringen. Då hon kastar ner blicken mot vad tittaren inte ser men troligtvis är hennes papper, känns det som att hon inte är riktigt säker på vad det är hon ska säga. Dialogen som kommer på detta tar fram att muslimer är dom andra, dom kommer från många olika länder, dom pratar inte samma språk osv.

Komparativ analysmodell - Lennart Hellspong

Sammanhang

Hur liknar och skiljer sig texternas yttre förutsättningar? Vilka verksamheter hör de till- vilka typer av aktiviteter där kommunikation ingår? Vilken funktion fyller de i dessa? Vilka målgrupper riktar de sig till? Vilka medier för ut dem till läsaren? Vilka kulturbakgrunder förutsätter de?

Språket

Hur liknar och skiljer sig texterna språkligt- formellt? Hur ser deras ordförråd ut? Vilka meningstyper företrar de? Vilken bindsättning är vanlig i dem - hur gör texterna för att skapa sammanhang mellan sina ord och sats? Hur är texterna komponerade - vilka större enheter (som stycken och avsnitt) består de av, hur ser dessa ut, vilka uppgifter har de och hur följer de på varandra?

Innehållet

Hur liknar och skiljer sig texterna innehållsligt? Vilka teman tar de upp- vilka huvudämnen och vilka delämnena? Vilka perspektiv anlägger de - ser de på sina ämnen subjektivt eller objektivt, utifrån en viss position, i ljuset av en teori eller ideologi, på nära eller långt håll och så vidare? Vilken roll spelar underförstådda inslag i dem - står det viktiga på eller mellan raderna?

Det sociala

Hur liknar och skiljer sig texterna socialt? Vilket jag tonar fram som den som talar i texten och vilket du som den tilltalade? Vad för slags språkhandlingar utför de - informerar, kritiserar, manar, skämtar med mera? Vilka attityder och värderingar visar de?

Stilen

Hur liknar eller skiljer sig texterna i stilen? Är kanske den ena konkret och den andra abstrakt? Eller den ena formell och den andra informell? Får samma språkdrag (låt oss säga främmande ord) olika stilverkan hos dem (kanske som markör för lärdom i den ena och för ironi i den andra)? Och vad kan det bero på i så fall?

Sambanden

Har de jämförande texterna haft något inflytande på varandra, direkt, eller via sina litterära traditioner?

Komparativ analys- bearbetad

Sammanhang

Hur liknar och skiljer sig programmens yttre förutsättningar? Vilka verksamheter hör de till- vilka typer av aktiviteter där kommunikation ingår? Vilken funktion fyller de i dessa? Vilka målgrupper riktar de sig till?

Språket (Bildspråket)

Hur liknar och skiljer sig programmen språkligt? Vilka bildutsnitt, perspektiv och bildvinklar finns. Hur gör programmen för att skapa sammanhang mellan ljud och klipp? Hur är programmen komponerade - vilka större enheter (som stycken och avsnitt) består de av?

Innehållet

Hur liknar och skiljer sig programmen innehållsligt? Vilka teman tar de upp- vilka huvudämnen och vilka delämnena? Vilka perspektiv anlägger de - ser de på sina ämnen subjektivt eller objektivt, utifrån en viss position, i ljuset av en teori eller ideologi, på nära eller långt håll och så vidare? Vilken roll spelar underförstådda inslag i dem - står det viktiga på eller mellan raderna?

Det sociala

Hur liknar och skiljer sig programmen socialt? Vilket jag tonar fram som den som talar i texten och vilket du som den tilltalade? Vad för slags språkhandlingar utför de - informerar, kritiserar, manar, skämtar med mera? Vilka attityder och värderingar visar de?

Stilen

Hur liknar eller skiljer sig programmen i stilen? Är kanske den ena konkret och den andra abstrakt? Eller den ena formell och den andra informell?

Sambanden

Har de jämförande texterna haft något inflytande på varandra, direkt, eller via sina litterära traditioner?